Opłata pocztowa uiszczona ryczałtem.

NAJER FOLKSBLAT — פרייז 15 גראשען — היינט 10 זייטען

נייער פאלקסבלאט

№ 3 | Łódź, Wtorek 3 stycznia 1933 r. | עלפטער יאהרגאנג | לאדז, דינסטאג, ה' טבת תרצ"ג | № 3

Adres Redakcji i Administracji: Łódź, Piotrkowska 21, tel. 224-71. — 224-71 .אדרעס פון רעדאקציע און אדמיניסטראציע: לאדז, פעטריסאווער 21, טעל

הוי נפלה עטרת ראשינו!

אחרי מחלה כבדה וממושכה גוע ונאסף אל עמיו בעלי, אבינו, חותננו, זקננו,
אחינו, גיסנו ודודנו בשנת נ"ט לימי חייו, האיש הישר באדם וירא שמים עמל
ועסק באמונה נ"ע

אברהם יצחק ב"ר יהושע ז"ל בלום

סוחר ובעל בית חומה בעיר לודז

הלוי' תהי' היום, ביום ג', לסדר ויגש, בשעה 1, ממעונו 11 ליסטאפאדא (קאנסטאנטינער) 30

משפחתו המתאבלת.

משפחת יבלונסקי,
אתכם אנחנו ביגונכם במות
אביכם ז"ל
משפחת רינגארט.

א פאכטער אויף א געזעלשאפטס-קלוב

ווערט געזוכט, ביי איינעם פון די לאדזער סוחרים-פעראיינען. אינפארמאציעס: פון 3 ביז 5 טעל. 178-14.
5699

DYREKCJA

Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego, Spółki Akcyjnej,

(Elektrownia Łódzka)

zawiadamia odbiorców energji elektrycznej, iż od dnia 2 stycznia 1933 roku wydawane będą personelowi, spełniającemu czynności służbowe na mieście,

LEGITYMACJE KOLORU SZAREGO Z FOTOGRAFJAMI,

zaopatrzone w pieczęcie, plomby firmowe oraz podpisy Dyrekcji, i zawierające wyszczególnienie funkcyj służbowych. Dotychczasowe legitymacje zostały unieważnione, nowe zaś są ważne do końca 1933 r.

PP. Odbiorców energji elektrycznej uprasza się o żądanie okazania legitymacji służbowej przed rozpoczęciem czynności przez funkcjonarjusza elektrowni.

Na niniejsze rozporządzenie Dyrekcja Łódzkiego Towarzystwa Elektrycznego, Spółki Akcyjnej, specjalnie zwraca uwagę PP. Odbiorców, nadmieniając, że za nadużycia osób, niezaopatrzonych w legitymacje Towarzystwa, nie przyjmuje na siebie żadnej odpowiedzialności. 5680

Dr. med.
M. Jakobson
כירורג
NOWO-TARGOWA 22, tel. 174-42.
צוריקגעקעהרט.

צו דער חתונה פון אונזער ליבע שוועסטער און שוועגערין
ראזא זאוער
מיט ה' **לעאן געלבארד**
וועלכע איז פארגעקומען דעם 31/XII—1932 אין בריסעל, ווינשען מיר א הארציגען מזל-טוב און א גליקליכע צוקונפט.
זאל אייער לעבענס-וועג טיט ראזען בעצוימט זיין.
יאקוב גאלדשמידט און פאמיליע,
ס. זויער און פאמיליע.

Dr. Wajnberg

ספעצ. פון הארץ-און לונגען-קראנקהייטען
ציגעל-גאס 11, טעל. 126-02
נעמט אן פון 9—10 פריה, 3—4 און 8—9 אווענד.

פאר גאלד, ביזשוטעריע
און לאמבארד-קוויטעס
צאהלט די העכסטע פרייזען
איזידאר פיאלקא, פיעטריקאווער 7

אויגען-קליניק
מיט שטענדיגע בעטען פון
Dr. B. Donchin
פיעטריקאווער 90, טעל. 221-72
נעהמט אן שטענדיגע אויגען-קראנקע (צוועק אפעראציע א.ז.וו.), ווי אויך אמבולאטארישע פון 9—1 און פון 4 ביז 7 30 אווענד.
1609

Dr. S. Kantor
ספעציאליסט פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס-קראנקהייטען
וואוינט יעצט אויף
PIOTRKOWSKA 90, tel. 129-45.
נעהמט אן פון 8—2 נאכמיטאג און פון 4—9 אווענד.
זונטאג און יום-טוב פון 8—2 נאכם.

בעקאנטמאכונג.
היינט, דינסטאג, דעם 3-טען יאנואר 1933, 6 א זייגער נאכמיטאג קומט פאר די פייערליכע ערעפנונג פון ערשטקלאסיגען
„באר אפאטאווסקי"
4 פאלודניאווא 4, טעל. 151-74
אונטער דער ליטונג פון לאנגיעהריגען פאכמאן לעאן אפאטאווסקי.
עס ווערען איינגעלאדענט אלע פריינד און בעקאנטע, וועלכע פערקערען אין בעסערע לאקאלען.
מיט אכטונג
לעאן אפאטאווסקי.
5682

Rodzinie GROSS z powodu przedwczesnego zgonu Ich nieodżałowanej **Córeczki**

B.P. TOSI

najgłębsze współczucie wyraża **TOLA ZYLBERBERZANKA,**
Nauczycielka Gimnazjum K. Wolfsonowej w Łodzi.

נאך לאנגע און שווערע ליידען איז נעכטען געשטארבען אין עלטער פון 58 יאהר אונזער ליבע מוטער, שוויגערמוטער, גרויסמוטער, שוועסטער, שוועגערין און טאנטע

נ"ע שרה אסתר אשת ר' מאיר ז"ל לענגא
(געבוירענע שומאכער)

די לויה קומט פאר היינט, דינסטאג, דעם 3. יאנואר 1933, 12 א זייגער בייטאג פון טרויער-הויז דווארסקא 5 (באלוט), וועגען וואס עס טיילען מיט אין גרויס צער
5700
די טיפטרויערנדע הינטערבליבענע.

א בשורה טובה!

נאכ'ן קלאפאלען ערפאלג וועט קירצליך דער וועלטבעריהמטער
קאנטאר-קינסטלער ה'
ישראל אלטער
(אבערקאנטאר פון האנאווער) גערופען דער יודישער קארוזא
נאך איינמאל אויפטרעטען אין לאדז
פרטים אין די וויטערדיגע אנאנסען
5683

אריסטריש צווישן פוילען און דייטשלאנד

פוילען וועט אריינפיהרען קיין דייטשלאנד פוטער און גארן און דייטשלאנד וועט אריינפיהרען קיין פוילען רויה-לעדער

וארשא, 2 (טעלעפאניש)

עס איז פארגעקומען אנ'אויסטויש פון נאטצן צווישען מיניסטער בעק און דייטשען אמבאסאדאר פאן מאלטקע.

פוילען האט בעקומען א קאנטינגענט אויף אריינצופיהרען קיין דייטשלאנד פוטער און גארן און דייטשלאנד בעקומט א קאנטינגענט אויף אריינצופיהרען קיין פוילען רויה-לעדער פון דייטשלאנד.

נעכטיגע זיצונג פון מיניסטארען-ראט

וארשא, 2. (טעלעפאניש)

היינט איז אונטער'ן פארזיץ פון פרעמיער מיניסטאר פארגעקומען א זיצונג פון מיניסטארען-ראט און עס זענען אנגענומען געווארען א ריי געזעץ-פראיעקטען און פעראָרדנונגען.

מאסען יודישע געשעפטען ליקווידירט אין ווארשא

וארשא, 2 (טעלעפאניש)

נעכטען האט זיך אין די יודישע גאסען פון ווארשא געלאזען שטארק אנזעהען די גרויסע צאהל יודישע געשעפטען וואס זענען פון נעכטען אן געווען געשלאסען. עס האט זיך ארויסגעשטעלט אז צוליבן הערשענדען קריזיס האבען א גרויסע צאהל יודישע סוחרים ליקווידירט זייערע געשעפטען און נישט אויסגעקויפט קיין פאטענטען.

באגאמאלאוו סאוויעטישער אמבאסאדאר אין כינא

מאסקווע, 2 (ספ. טעל.) דימיטרי באגאמאלאוו, דער ראט ביים סאוויעטישען אמבאסאדאר אין לאנדאן, איז באמינירט געווארען אלס סאוויעטישער אמבאסאדאר אין כינע.

געזאנדטער פאטעק געפאהרען קיין וואשינגטאן

וארשא, 2 (טעל.)

מיניסטער פאטעק, וועלכער איז בעשטימט געווארען אלס נייער פוילישער געזאנדטער אין וואשינגטאן, איז נעכטען ארויסגעפאהרען קיין וואשינגטאן.

די קאנפערענץ פון 5 מלוכות וועט נישט פארקומען

לאנדאן, 2 (ספ. טעל.) „דיילי טעלעגראף" איז מודיע, אז עס וועט נישט פארקומען מאקדאנאלד'ס פראיעקטירטע קאנפערענץ פון 5 מלוכות וועגען פעסטשטעלען די דייטשע בעוואפנונג.

נישט פראנקרייך און נישט דייטשלאנד ווייזען נישט ארויס קיין חשק צו קומען צו דער דאזיגער קאנפערענץ.

זעלבסטמארד פון וויצע-פרעזעס פון ווארשאווער אפעלאציע-געריכט

וארשא, 2 (טעלעפאניש פון אונזער קארעספאנדענט). אין זיין אייגענער וואוינונג, סקארישעווסקי 7, האט זיך דערשאסען דער 50-יעהריגער סטאניסלאוו ראזשיצקי, עמעריטירטער וויצע-פרעזעס פון אפעלאציע-געריכט.

געהיימע מאנעווערס פון ענגלישען פלאט

לאנדאן, 2 (ספ. טעל.) דער ענגלישער פלאט האט בעקומען א בעפעהל ארויסצושווימען דעם 9. יאנואר אויף גרויסע מאנעווערס, וואס זאלען פארקומען אין דער לענג פון די פראנצויזישע ברעגעס. די אויפגאבעס פון די מאנעווערס ווערען געהאלטען בסוד.

שרייז פערמאכט דעם ביליגען באר „אמעריקאן" אין ווארשא

א סך געליטענע קרעדיטארן בעלאגערן דעם געשלאסענעם באר

וארשא, 2 (טעלעפאניש) מיט א פאר וואכען צוריק האט מיט גרויס טאראראם זיך געעפענט אין בנין פון גרויסען טעאטער דער באר „אמעריקאן". מיטאגען האט מען דארט ארויסגעגעבען צו 55 גראשען.

די אינהאבער פון באר האבען עס דערקלערט דערמיט, וואס זיי בעקומען פראדוקטען פון דער ערשטער קוועלען און זיי קאנען דעריבער קאנקורירען מיט אנדערע רעסטאראנען.

נעכטען איז שוין אבער דער באר געווארען געשלאסען. אויף די טירען איז געווען אנגעקלעבט א מעלדונג, אז דער רעסטאראן איז געשלאסען צוליב „רעמאנט".

דערווייל האבען זיך יוגען דעם דער-וואוסט א גאנצע ריי קרעדיטארען, וואס האבען צוגעשטעלט אויף בארג פערשידענע פראדוקטען און זיי בעלאגערען ממש דעם לאקאל פון דעם געשלאסענעם רעסטאראן. מיט דעם ענין האט זיך פעראינטערעסירט די פאליציי, ווייל ס'איז פאראן א גרונד, אז די ביליגע רעסטאראציע איז לכתחילה געגרינדעט געווארען מיט אפעריסטישע צוועקען.

קופאן נומער 8

צום קאנקורס פאר די לעזער פון „נייעם פאלקסבלאט"

די זוכי-בגורל בעקומען אומזיסטע רייזע דירה, ערשטקלאסיגע בעשפייזונג און אריינגאנג אויף אלע אימפרעזעס אויף דער גראנדיעזער ווינטער - מכביה'דע קיין זאקאפאנע.

ארעסטירט א רעיענט אין טארנאוו

טארנאוו, 2. (טעלעפאניש)

אין טארנאוו האט מען ארעסטירט דעם רעיענט וויצענטי פיסארטשיק, וועלכער האט מיסברויכט מיט דעפאזיטען.

דר. סטעפען וויז פעראינטערעסירט זיך מיט'ן גורל

פון אנ'אומגליקליכער יודישער פאמיליע אין ווארשא און שיקט איהר א טשעק פון 25 דאלאר

ווארשא, (יט"א) זומער 1932 האט אין פוילען געווילט דער קארעספאנדענט פון דער פיהרענדער אמעריקאנער צייטונג „ניו-יארק טיימס", ד"ר עמיל לענדזשיעל, וועלכער האט דא בעזוכט פערשידענע יודישע אינסטיטוציעס און צוו. אנד. אויך די מעדעם-סאנאטאריע אין מיעדזעשין.

אומקעהרענדיג זיך קיין אמעריקע, האט ד"ר לענדזשיעל פערעפענטליכט א בוך וועגען זיינע איינדרוקען אין פוילען א. נ. „דהי קאולדריאן באילס" („דער קעסעל זידט"), אין וועלכען ער האט צוו. אנד. געגעבען א שילדערונג פון דעם יודישען עלענד אין פוילען. (מיט א רעדע וועגען דער שווערער עקאנאמישער לאגע פון די פוילישע יודען איז ד"ר לענדזשיעל ארויסגעטרעטען אויף א זיצונג פון יודיש-אמעריקאנער קאנגרעס, וועגען וואס יט"א האט דיינער צייט מיטגעטיילט), אין דעם קאפיטעל „דאס גהעטא" גיט ד"ר לענדזשיעל איבער צוו. אנד. וועגען א קינד פון א געוויסען ווארשעווער יוד חיים (זיין פאמיליע גיט ער נישט אן), וועלכעס ער האט געטראפען בעת זיין בעזוך אין דער מעדעם-סאנאטאריע, דאס קינד האט אנגעהויבען געהען צו 7 יאהר און איידער עס איז אנגעקומען אין דער סאנאטאריע איז עס צוויי יאהר געלעגען אין בעט. צוויי אנדערע קינדער פון דערמאהנטען חיים זענען געשטארבען פון הונגער. חיים אליין איז א טינטען-מאכער, וואס האט גארבייט 2 טעג א וואך און פערדינט אין זיינע ארבייטס-טעג 2 זל. א טאג.

מיט דער אומגליקליכער משפחה פון דערמאהנטען חיים האט זיך, א דאנק דער שילדערונג פון ד"ר לענדזשיעל, פעראינטערעסירט די פאמיליע פון ראבינער ד"ר סטיפען וויז, פון וועלכען דער לייטער פון דער מעדעם-סאנאטאריע ראטמאן ש. גילינסקי האט די טעג בעקומען א לענגערען בריף, צו וועלכען עס איז געווען בייגעלעגט א טשעק אויף 25 דאלאר און אין וועלכען ד"ר סטיפען וויז שרייבט צוו. אנד.:

„נאכ'ן אויסהערען די געשיכטע פון דעם אריימען אומגליקליכען וועזען האט פרוי וויז בעשלאסען פרובען שיקען חיים'ען א קליינע שטיצע, וואס וואלט אביסעל אויסגעהאלפען די פאמיליע. איך לעג ביי מיין טשעק אויף 25 דאלאר, א סומע, וואס זאל, ווי איך רעכען, דעקען א צייט פון 5 חדשים. הלוואי וואלטען מיר קענען טון כאטש אזוי פיל פאר נאך פיל פיל אומגליקליכע מענשען, ליידער אבער האבען מיר געוואלטיגע פליכטען און די הכנסות אונזערע זענען שטארק רעדוצירט".

ווייטער פרעגט אן ד"ר וויז אין זיין בריף צום ה' ש. גילינסקי, וועלכער וועט איז דער פארזיצענדער צו שיקען להבא די שטיצע פאר חיים'ען און ער בעט, אז חיים'ס משפחה זאל צו איהם, ד"ר וויז'ן, נישט שרייבען, מחמת „עס איז א שאד אויסצובריינגען דאס געלד, וואס איז נויטיג אויף קויפען א פאסט-מארקע".

גלייכצייטיג האט ה' ש. גילינסקי בעקומען א בריף פון ד"ר עמיל לענדזשיעל, אין וועלכען ער טיילט איהם מיט וועגען דעם, אז ד"ר סטיפען וויז האט זיך פעראינטערעסירט מיט דער משפחה פון דעם קינד, וועלכעס ער האט געטראפען אין דער מעדעם-סאנאטאריע. ד"ר לענדזשיעל בעמערקט צוו. אנד.: „איך בין פון אייער סאנאטאריע געווען ענטציקט און אויך דא רעד איך וועגען דעם מיט פיל מענשען".

ארעסטירט 200 פערזאן אין דער סילוועסטער-נאכט אין ווארשא

וארשא, 2. (טעלעפאניש).

אין דער סילוועסטער-נאכט האט פאליציי געמאכט רעוויזיעס אין א גרעסערע צאהל פריוואט-וואוינונגען, אין וועלכע עס זענען געווען איינגעארדענט היימישע פערוויילונגען. אין עטליכע ערטער האט פאליציי ארעסטירט די אנוועזענדע צוליב ידיעות, אז דארט זאלען זיין פארגעקומען פאליטישע בעראטונגען.

א באיקאט אויף אויסלענדער אין פערסיען

טעהעראן, 2 (ספ. טעל.) דער פערסישער שאך האט ארויסגעגעבען א דעקרעט, לויט וועלכען עס איז פערבאטען די הענדלער בעאמטע צו בעזוכען איראפעאישע פרויען און זיך צו בעטייליגען אין אויפנאהמעס, וואס ווערען איינגעארדענט דורך די פרעמדע, וואס וואוינען אין פערסיען.

זאל פילהארמאניע

20 נארוטאוויטשא 20

דינסטאג, ד. 10 יאנואר 1933

יואל מאסטבוים

מ. ל"ר ראוויטש

אהרן צייטלין

דער צווישען מאן און פרוי

ווער איז גערעכט

?

פרטים — מארגען

אכטונג! סוחרים, מאנופאקטוריסטען, שניידערס פון קרוזע'ס האלע, פארזשעטשנא 4

צוליב דעם, וואס מיר א גרופע פון 50 פאמיליעס זענען געבליבען אהן ברויט, ווייל מיר האבען פערלוירען די פריהערדיגע שטעלען, די הילצערנע בודען אויפ'ן פלאץ פארזשעטשנא 4. דעריבער ווענדען מיר זיך צו אלע סוחרים און שניידערס, אז זיי זאלען נישט פריהער פערנעהמען זייערע געוועלבער, ביז מיר וועלען זיין ערלעדיגט אין דעם זאל. וואס איז געמאכט געווארען פאר די שניידערס אין דער הייך. מיר ווילען צאהלען בלויז דירה-געלד און קיין געלד איינצוצאהלען האבען מיר נישט, ווייל מיר זענען געווארען שטארק בע'עוולה'ט. האט רחמנות און העלפט אונז צו.

מיט אכטונג א גרופע שניידערס פון אלטע גארדעראבען.

5691

אנו משתתפים באבלי הכבד של הצורך

מר ישראל קאהאן למות עליו

אמן ז"ל

בעבודתו המסורה בשדה העתונות היהודית ימצא את נחומין!

ועד ההסתדרות הציונית בלודז

Dr. med. J. SCHORR

פון IWONICZ

ספעציאליסט

פאר הארץ און סקלעראזא-קראנקהייטען

וואוינט יעצט אין לאדז

גדאנסקא 11, טעל. 226-85

נעמט אן טעגליך פון 4–6 נאכמיטאג.

9879

Dr. L. Czarnożył

צוריקגעקעהרט.

אל. קאשטשושקי 69, טעל. 224-94.

עמפפאנגט פון 9–10.30 און פון 4–6 נאכמיטאג.

עלילת-דם אין מזרח-פּרײסען

בערלין, (יט"א). די קעניגסבערגער „פּרײַסישע צײַטונג", אָרגאַן פון די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטען, האָט מיט עטליכע טעג צוריק פּערעפעטליכט אַן אַרטיקעל א. נ. „ריטואַל-מאָרד אין ראַסטענבורג", אין וועלכען די צײַטונג האָט אויסגענוצט אַ שוידערליכען פּערברעך, וואָס איז בעגאַנגען געוואָרען אין ראַסטענבורג (מזרח-פּרײסען), איבער אַ קריסטליך קינד, כדי אויפצופרישען די עלילת-דם-העצע. דער דײַטשער „צענטראַל-פערײַן" האָט בעקומען פאָלגענדע אויטענטישע מיטטײלונג וועגען דעם געשעהעניש:

דעם 6. דעצעמבער אין אָוונד איז נישט צוריקגעקומען אַהיים דער 8-יעהריגער זוהן פון דעם שלאָסער האַפּקע. די בעזאָרגטע עלטערן האָבען וועגען דעם אַלאַרמירט די פּאָליציי. צומאָרגענס איז דאָס קינד געפונען געוואָרען אויפ'ן פעלד הינטער דער שטאָט מיט אַ דורכגעשניטענער קעהל. קורץ דערנאָך האָבען זיך פערשפּרייט קלאַנגען, אַז איבער דעם 8-יעהריגען בענא האַפּקע איז אויסגעפיהרט געוואָרען אַ „ריטואַל-מאָרד". אַ יודישער הענדלער איז אַרעסטירט און פערהערט געוואָרען דורך דער פּאָליציי. דער אַרעסטירטער הענדלער איז אַ מענש, וועגען וועלכען אַפילו די „פּרײַסישע צײַטונג" שרײַבט, אַז צוליב זײַן קערפּערליכער שוואַכקייט קען ער נישט קומען אין בעטראַכט אַלס אויספיהרער פון מאָרד, וועלכען די צײַטונג בעטראַכט אָבער אַלס דעם עווענטועלען צוטרײַבער. דער הענדלער האָט בעוויזען פולשטענדיג זײַן אַליבי און איז בעפרײַט געוואָרען.

ער איז אַ מענש מיט קראַנקע נערווען און אַ האַלבער אידיאָט מיט גײַסטיגע פעהיגקייטען פון אַ קליין קינד. דאָס, וואָס מען האָט אויף איהם געוואָרפען דעם אומגעלומפּערטען חשד און איהם פערהערט אין דער פּאָליציי, האָט ער זיך זעהר שטאַרק גענומען צום האַרצען און די „שאַנדע", וועלכע איז אין זײַן קראַנקען קאָפּ אויסגעוואַקסען צו אַ ריזיגען פערנעהם, האָט איהם געדריקט ביז פערצווייפלונג. ער האָט זיך געפּרובט סמ'ען מיט גאַז, מען האָט איהם אָבער אָפּגעראַטעוועט. עס איז, פערשטעהט זיך, נישט שווער זיך פאָרצושטעלען, וואָס די נאַציאָנאַל-סאָציאַליסטישע פּרעסע וואָלט אַלץ אויסגעפּאַנאַזירט, ווען דער זעלבסט מאָרד-פּרוּוו וואָלט זיך דעם שוואַכזיניגען מענש אײַנגעגעבען.

דערווייל איז געוואָרען בעקאַנט, אַז קורץ פאַר דער ערמאָרדונג פון דעם קליינעם האַפּקע זענען אין הויז פון זײַנע עלטערן פאָרגעקומען אײַניגע נאָך דער אַנדערער צוויי שׂריפות. אַ דריטע שׂריפה איז פאָרגעקומען שוין נאָך דעם מאָרד. שכנים דערצעהלען, אַז דאָס קינד האָט זיך געהאַט אויסגערעדט אין געזעלשאַפט פון עלטערע, דאָס ער ווייס, ווער עס האָט צוויי מאָל אונטערגעצונדען זײַן פאָטער'ס הויז. מען איז געניגט צו גלויבען, אַז די אונטערצינדער האָבען געוואָלט פטור ווערען פון דעם אומבעקוועמען עדות פון זייער טאַט.

די ווייטערע אויספאָרשונג איז אין גאַנג. דערווייל פיהרט דער „צענטראַל-פערײַן" אין מזרח-פּרײסען אַן אויפקלערונגס-אַקציע. די רעגירונגס-מאַכט אין מזרח-פּרײסען האָט פערעפענטליכט אַ קאָמוניקאַט, אין וועלכען עס ווערען אָפּגעלייקנט די „פאַקטען" פון דער „פּרײַסישער צײַטונג" און דער חשד פון אַ ריטואַל-מאָרד ווערט בעצייכענט אַלס אַבסאָלוט אומבעגרינדעט. די „פּרײַסישע צײַטונג" האָט דעם קאָמוניקאַט נישט אָפּגעדרוקט.

רעקטאָר פון לעמבערגער אוניווערזיטעט שליסט דעם פערבאַנד פון יוד. סטודענטען

לעמבערג, 2 (טעלעפאָניש). די יודישע סטודענטען פון דער לעמבערגער אוניווערזיטעט, האָבען דיזער צײַט געהאַט איבערגעגעבען דעם רעקטאָר אַ בריף מיט רעזאָלוציעס וועגען די לעצטע געשעהענישען אויף דער לעמבערגער אוניווערזיטעט.

נעכטען האָט דער רעקטאָר דעם בריף אָפּגעשיקט צוריק צוליב זײַן „פּרעכען" אינהאַלט. דער רעקטאָר האָט גלייכצײַטיג מיטגעטיילט, אַז דער פערבאַנד פון די יודישע סטודענטען אין לעמבערג ווערט אָפּגעשטעלט אין זײַן טעטיגקייט.

ווי האַלט עס מיט די יאַפּאַניש-סאָוויעטישע בעציהונגען
ערקלערונגען פון יאַפּאַנישען פּרעמיער

לאָנדאָן, 2 (ספּ. טעל.) לויט ידיעות פון טאָקיאָ, האָט דער יאַפּאַנישער פּרעמיער סאַיטאָ, ערקלערט די פאָרשטעהער פון דער יאַפּאַנישער פּרעסע, אַז עס האָבען נישט קיין יסוד די קלאַנגען, אַז בקרוב זאָל געשלאָסען ווערען אַ סאָוויעטיש-יאַפּאַנישער נישט-אָנגרייפס-אָפּמאַך.

די יאַפּאַנישע רעגירונג פיהרט איצט נישט קיין שום אונטערהאַנדלונגען מיט די סאָוויעטען וועגען דעם ענין. יאַפּאַן דאַרף פריהער בעקומען פון די סאָוויעטען די פולשטענדיגע גאַראַנטיע אָפּצושטעלען די קאָמוניסטישע פּראָפּאַגאַנדע אין יאַפּאַן און אין כינע.

פראַנצויזישער אַמבאַסאַדאָר אין בערלין
רעדט וועגען פרידליכע בעציהונגען צווישען פראַנקרייך און דייטשלאַנד

בערלין, 2 (ספּ. טעל.) אויף דעם ניי-יאָהר-פעסט פון דער פראַנצויזישער קאָלאָניע, האָט דער פראַנצויזישער אַמבאַסאַדאָר אין בערלין ערקלערט, אַז מען קאָן איצט מיט זיכערקייט פעסטשטעלען, אַז די בעציהונגען צווישען פראַנקרייך און דײַטשלאַנד ענטוויקלען זיך איצט אין אַ פרידליכער אַטמאָספערע און עס פערשווינדט די אָנגעצויגענקייט. דער האַנדעלס-אָפּמאַך, וואָס איז לעצטענס געשלאָסען געוואָרען צווישען ביידע לענדער, איז פינאַליזירט געוואָרען לויט'ן גייסט פון די אונטערהאַנדלונגען.

דער אַמבאַסאַדאָר זעהט אויך אינ'ם געשלאָסענעם אָפּמאַך אַ נאָכגאָב פון בעידע זייטען, פון געגענזייטיגער פערשטענדיגונג און פּאָזיטיווער צוזאַמענאַרבייט.

פּראָטעסט געגען דער האַנדלונג פון ברעסלויער אוניווערזיטעט-מאַכט בנוגע פּראָפ. קאָהן
די האַקענקרייצלער פאָדערן ווייטער דעם רעקטאָר'ס דעמיסיע

בערלין, (יט"א) העכער 700 עלטערע אַבסאָלווענטען פון דער ברעסלויער אוניווערזיטעט, וואָס זענען פעראייניגט אין פערשידענע אָרגאַניזאַציעס פון אַזוי גערופענעם „אַלט-אַקאַדעמיקער" (געוו. אוניווערזיטעטס - סטודענטען) האָבען זיך טעלעגראַפיש געווענדעט צום רייכס-קאָמיסאַר פון פּרייסישען בילדונגס - מיניסטעריום מיט אַ שאַרפען פּראָטעסט געגען דער ערקלערונג פון רעקטאָר פון סענאַט פון דער ברעסלויער אוניווערזיטעט אין דעם ענין פון פּראָפ. קאָהן. די אונטערשרײַבענע אַלט-אַקאַדעמיקער האַלטען, אַז דורך דער ערקלערונג פון דער ברעסלויער אוניווערזיטעטס-מאַכט איז אויף דעם שווערסטען אופן פערלעצט געוואָרען דאָס רעכט פון פרייער מיינונגס-אויסערונג און די אַקאַדעמישע פרייהייט. דער צוריקטריט פון ברעסלויער רעקטאָר פאַר די דראָהונגען פון די האַקענקרייצלערישע גאַסען-העלדען ווערט אָנגעשאַפען פעראורטיילט.

די היטלעריסטישע פּרעסע, בעזונדערס דער „פעלקישער בעאָבאַכטער", טריאומפירען איבער'ן „נצחון" פון דער „נאַציאָנאַלער סטודענטענשאַפט" אין דעם פאַל פּראָפ. קאָהן. דער „פעלקישער בעאָבאַכטער" האַלט אָבער, אַז „דער קאַמף איז נאָך נישט פערענדיגט. די פאָדערונג פון דער נאַציאָנאַלער סטודענטענשאַפט לויטעט איצט: נידער מיט דעם רעקטאָר בראַקעלמאַן. דער דאָזיגער רעקטאָר האָט דערוויזען, אַז ער איז נישט פעהיג צו לייטען די ברעסלויער אוניווערזיטעט. מען דאַרף האָפען, פערענדיגט דער היטלערישער הויפּט-אָרגאַן, אַז בראַקעלמאַן וועט אין קורצער צײַט מעהר אַנטשאַרף... דער ווענעגער פרייוויליג אָפּטרעטען פון זײַן פּאָסטען".

יוד. אַרבייטער אין ענגלאַנד פעראורטיילען דעם אַנטיסעמיטיזם אין צענטראַל- און מזרח-אייראָפּא

לאָנדאָן, (יט"א) אין לידס איז די טעג אָפּגעהאַלטען געוואָרען דער ניינטער אַלגעמיינער צוזאַמענפאָהר פון „יודישען אַרבייטער - קרייז" (דזשואיש וואָרקערס סערקל) אין ענגלאַנד. דער צוזאַמענפאָהר האָט אָנגענומען אַ פּראָטעסט-רעזאָלוציע געגען דער אַנטיסעמיטישער העצע און אַנטי - יודישע עקסצעסען אין די לענדער פון צענטראַל- און מזרח - אייראָפּע. אין דער רעזאָלוציע ווערט געזאָגט, אַז אַלס אַרבייטער-אָרגאַניזאַציע איז דער „סערקל" איבערצייגט, דאָס אַלע פאָרמען פון ראַסען-האַס אין אַלע לענדער זענען אַ פועל יוצא פון פינסטערע רעאַקציאָנערע כוחות, וואָס ווילען פערבלענדען די אויגען די מאַסען, אַז די זאָלען נישט זעהען דאָס זייערע אמת'ע שונאים זענען די, וועלכע האַלטען זיי אין פערשקלאַפונג צום קאַפּיטאַליסטישען יאָך. אַלס יודישע אַרבייטער-אָרגאַניזאַציע פעראורטיילט דער „סערקל" אַלע פּאָגראָמען און עקסצעסען אויף שוצלאָזע יודען ווי די, וואָס האָבען זיך אָפּגעשפּילט אין רומעניען, פּוילען, עסטרייך און דײַטשלאַנד.

דער צוזאַמענפאָהר — ווערט ווייטער געזאָגט אין דער רעזאָלוציע, רופט אַלע רעכטדענקענדע מענשען אין אַלע לענדער, אָהן אונטערשיד פון ראַסע און גלויבען, צו מאַכען פעראַנטוואָרטליך, פאַר דער דאָזיגער אומענשליכער בעהאַנדלונג פון יודען די רעגירונגען פון די דאָזיגע לענדער און צו פאָדערן גלייכען שוץ פאַר אַלע אײַנוואוינער. דער צוזאַמענפאָהר פאָדערט אויף די אַרבייטער-אָרגאַניזאַציעס אין אַלע לענדער צו פעראורטיילען די יעניגע, וואָס פערשפּרייטען ראַסען-האַס כדי אָפּצוהאַלטען דעם פּראָגרעס-מאַרש פון אינטערנאַציאָנאַלער סאָלידאַריטעט. בעזונדערס ווענדעט זיך דער צוזאַמענפאָהר צו דער בריטישער אַרבייטער-בעוועגונג צו פעראורטיילען די דאָזיגע ברוטאַלע אַרויסטרעטונגען געגען די יודען אין די הערמאַנטע לענדער און אָנצווענדען די קראַפט און איינפלוס פון דער בריטישער אַרבייטער-בעוועגונג צו מאַכען אַ סוף צו די דאָזיגע יודען-פערפאָלגונגען.

מאָריס מייער, דער רעדאַקטאָר פון דער לאָנדאָנער „צײַט" וועלכער האָט אויף דעם צוזאַמענפאָהר געהאַלטען אַ רעדע, האָט ערקלערט, אַז נישט מיט אַלעם, וואָס אין דער רעזאָלוציע ווערט געזאָגט איז ער מסכים, אַזוי למשל האַלט ער, אַז עס איז נישט ריכטיג צוצושרײַבען די שולד פאַר'ן אַנטיסעמיטיזם בלויז די הערשענדע קלאַסען, וואָס שטרעבען צו פערפיהרען די מאַסען. דער אַנטיסעמיטיזם קומט נישט בלויז פון אויבען, נאָר אויך פון אונטען. ער האַלט אָבער, אַז עס איז אויפ'ן אָרט די ווענדונג פון דעם „סערקל" צו דער פּראָגרעסיווער וועלט און בעזונדערס צו די אַרבייטער-פּאַרטייען, אַז זיי זאָלען מיטהעלפען אין דער בעקעמפונג פון אַנטיסעמיטיזם.

דער ריזיגער ענגלישער דאַמפער „מאַזשעסטיק"

איז שטאַרק בעשעדיגט געוואָרען בעת אַ שטורעם

אַרעסטירט דעם מאָלער אַבּרהם גוטערמאַן

וואַרשא, 2 (טעל.)

אין אָטוואָצק איז אין לאָקאַל פון „טאָז" געוואָרען אײַנגעאָרדענט די בילדער - אויסשטעלונג פון אַבּרהם גוטערמאַן.

נעכטען איז אויף דער אויסשטעלונג געקומען פּאָליציי און בעפוילען די אויסשטעלונג, אויך געשלאָסען דעם לאָקאַל און אַרעסטירט גוטערמאַנען.

די פּאָליציי האָט אײַנגעפונען אין גוטערמאַנס בילדער גאָטסלעסטערונג און אַנטי-מלוכהשען כאַראַקטער.

ראַטמ. ליכטענשטיין אין אַמעריקא

אין „פאָרווערטס" איז אָפּגעדרוקט אַ ידיעה וועגען בעזוך פון ראַטמ. ליכטענשטיין אין אַמעריקא. ס'איז אויך אָפּגעדרוקט אַ שמועס מיט איהם וועגען דער אַרבייטער-בעוועגונג אין פּוילען — די האָפענונגספולע ערשיינונג אין פּוילען האָט דערקלערט ראַטמ. ליכטענשטיין איז די אַרבייטער-בעוועגונג, די יודישע און פּוילישע, מיר מוזען אָבער אָנפירען אַ ביטערען קאַמף פאַר אונזערע אַרבייטער-אינסטיטוציעס, שולען, ביבליאָטעקען א. ד. גל.

ראַטמאַן ליכטענשטיין בלייבט אין אַמעריקא אײַניגע חדשים. ער וועט אַרום פאָהרען איבערן גאַנצען לאַנד און האַלטען רעפעראַטען.

ציהונג פון דאָלאַרובקע

וואַרשא, 2 (טעלעפאָניש)

אין דער נעכטיגער ציהונג פון דער דאָלאַרובקע זענען אַרויס די געווינסען אויף פאָלגענדע נומערן:

12 000 דאָלאַר אויף נר. 1235854.

צו 3,000 דאָלאַר אויף נר. נר. 1247064, 1213624.

צו 1.000 דאָלאַר אויף נר. נר. 368977 1206251, 115097, 581460, 1456028, 334991, 1156778.

צו 500 דאָלאַר אויף נר.נר. 3716, 702202 1432053, 191983, 831129, 704835, 494603 990976, 634449, 574982.

צו 100 דאָלאַר אויף נר. נר. 1,443,374, 1032550, 1492754, 43669, 106781, 992712, 1070351, 432314, 108207, 40594, 30758, 1,277,994, 1,3 96.094, 1,111,479, 1,045.749 282315, 1137477, 458530, 397540, 116874, 1,154,308, 1,461 785, 761,580, 696.844, 1059355, 110353, 548027, 1191172, 815523 136320, 174720, 685713, 781904, 1282190, 443.307, 1,263,489, 114,092, 1,139.292, 1413083, 1347443, 1137545, 2486, 1220482 419119, 1031606, 733343, 39596, 1074364, 659632, 454740, 1342676, 1401860, 173478 415934, 591100, 486636, 200500, 228680, 475748, 952233, 227166, 1266645, 1145534 897116, 655739, 890102, 1069157, 480768, 1432862, 837860, 455616, 726798, 854917, 271537, 824085.

מאַשין-לעדער
ווערן אָנגענומען אויסצונייען בײַ
ג. נאַרדמאַן, שרודמיעסקאַ 8

א האַלב געוועלב
פאַר'ן בלויזען דירה-געלד אָפּצוגעבען.
9 פּלאַץ וואָלנאָשטשי 9, רוג נאָוואָמיעסקאַ, אין היטען-געשעפט.
7692

רעשטען
לאָדז, נאָוואָמיעסקאַ 5
פראָנט, 2-טער שטאָק
פערשידענע קאַמגאַרנס
ביליצער, טאָמאַשאָווער און לאָדזער
אויף אַנציגער און פּאַלטענס
ווי אויך די מאָדערנסטע דאַמען-שטאָפען אויף פּאַלטאָנס און קאָסטיומען
מיט 30% ביליגער
קומט און איבערצייגט אײַך, בײַ
SZCZĘSLIWY
געדענקט נאָר
אין פראָנט, II שטאָק

לאדז, 3 יאנואר 1933

„נייער פאלקסבלאט"

לאדז, 3 יאנואר 1933

דער חטא פון פראפ. קאהן

דאס גאנצע קולטורעלע דייטשלאנד און דער מיט אויך די גאנצע קולטורעלע וועלט פערפאלגט איצט מיט גרויס פעראינטערעסירונג און סימפאטיע דעם קאמף, וואס איז אדורכגעפירט געווארן אויף דעם יורידישן פאקולטעט פון ברעסלויער אוניווערזיטעט. ווי באוואוסט פיהרט זיך דארט שוין פון א לענגערער צייט א העסליכע און וואולגארע קאמפאניע פון א גרופע היטלעריסטישע סטודענטען געגען דעם באוואוסטן געלערנטן פראפעסאר ערנסט קאהן. אין דער קאמפאניע האט זיך דער רעקטאר און דער סענאט פון אוניווערזיטעט געשטעלט אויף דער זייט פון דעם פראפעסאר קאהן געגען די אנטיסעמיטישע שטיק פון סטודענטישן המון. עס זענען דעריבער דריי מאל איבערגעריסן געווארן די למודים אין אוניווערזיטעט און יוצן עס האבן צום פערטן מאל זיך אנגעהויבן די לעקציעס, האט פראפ. קאהן געהאלטן זיין פארטראג אין א זאל, פערצוימט מיט שטעכעל־דראט, יעדער סטודענט איז פאר'ן אריינגאנג שטרענג לעגיטימירט געווארן. דאס אלץ — כדי צו באווייזן, אז דאס ווייסן שטעהט אויף אזא הויך, אז מען קאן נישט דערלאזן עס ארונטערציהען פון דעם הויכן פיעדעסטאל אין דער בלאטע פון גאסן־געשעהענישן...

די קולטור אין דייטשלאנד שטעהט הויך, וואלט הויך די פאהן פון ריינקייט פון ווייסן, די גאסן־שטרעמונגען האבן אבער באוויזן אויף אזוי פיל צו פערגיסן מיט זייער בארבארישקייט די דאזיגע קולטורעלקייט, אז זי האט ממש קיין כח נישט צו שטראמען געגען דער בלאטע.

און אט האבן מיר די צווייטע זייט פון מעדאל.

א געוויסע צייטונג אין דייטשלאנד האט צוגעשיקט צו פיל אנגעזעהענע פערזענליכקייטן פון דער פאליטישער און געלעהרטער וועלט אן אנקעטע מיט א טעארעטישער פראגע: „צי טראצקי פערדינט אויף אזיל־רעכט אין דייטשלאנד", צווישן אנדערע האט אויף דער דאזיגער אנקעטע אויך געענטפערט פראפ. קאהן: „יעדער אינטעלעקטועל ארבייטענדער מענש האט רעכט געשיצט צו ווערען, אויב ער זאגט זיך אפ פון פאליטישער אגיטאציע". אן ענטפער, דאכט זיך, א גאנץ בעשיידענער אויף אן אנשטענדיגען און מעסיגען אופן ארויסגעזאגט.

דער דאזיגער ענטפער האט אבער געגעבן דער ברעסלויער אוניווערזיטעט די מעגליכקייט פריער אפצואטעמען. דעם רעקטאר און דעם אוניווערזיטעט־סענאט איז שוין נמאס געווארן צו קעמפען פאר'ן „יוד". זיי וואלטן שוין געוואלט בעקומען די „היילגע רוה", וועלכע איז זיי ליבער, ווי דער „היילגער קאמף" פאר דעם ריינעם ווייסן, פאר רעכט און אומאפהענגיגקייט פון פראפעסאר א.א.וו.

און פראפ. קאהן האט בעקומען א מיטטיילונג אז אזוי ווי ער האט גענומען א וואָרט אין א שטרייט בנוגע פאליטישער פראגע, אזוי ווי ער האט פערבראכן זיין פליכט פון צוריקגעהאלטנקייט, וואס צוליב זיין טעטיגקייט נישט קענען איינגעהאלטן ווערען די ארדנונג און רוה אין אוניווערזיטעט... זיין ארבייט אין אוניווערזיטעט איז אזוי ארום אוממעגליך געווארן.

עס האט זיך געקאנט דאכטן, אז די שולד פון די אונרוהען ליגט אויף דער זייט פון די צעבושעוועטע היטלעריסטישע סטודענטן, וועל ווייזט זיך ארויס, אז שולדיג איז גאר פראפ. קאהן... און דערויף האבן דער רעקטאר מיט'ן גאנצן קאלעגיום פראפעסארן נישט געקאנט בלייבן טויב און גלייכגילטיג.

לאגע פון די יודען אין קאסטא־ריקא

האוואנא (יט"א) דער יודישער עמיגראנט יהושע עפראן, וועלכער האט פערבראכט 4 יאהר אין קאסטא־ריקא, האט מיטגעטיילט דעם יט"א קארעספאנדענט אין האוואנא אז אין קאסטא־ריקא לעבן קרוב 400 יודען, מעהרסטענס פון רוסלאנד און פוילן, וועלכע פערנעמען זיך הויפטזעכליך מיט האנדעל און שניידעריי. די בעציהונגען צווישן יודען און נישט־יודען זענען גאנץ בעפרידיגענדע. קיין ספעציעלע אימיגראציע־בעגרענעצונגען זענען נישט אנגעווענדעט. עקאנאמיש לעבט זיך די ארטיגע יודען זעהר גוט, קולטורעל איז אבער זייער לעבן זעהר ארים. דער איינציגער קאנטאקט מיט'ן יודישן לעבן ווערט אונטערגעהאלטן דורך די יודישע צייטונגען, וועלכע עס שיקן צו פריינד און בעקאנטע. די איינציגע געמיינזאמע יודישע לייסטונג איז געווען די גרינדונג פון א יודישן בית־עלמין אין יאהר 1930. דער ערשטער יוד איז געשטארבן אין קאסטא־ריקא מיט א פאר חדשים צוריק.

די וויכטיגסטע עטאפען

וועלכע ס'האט דורכגעמאכט נאכ'ן קריג די פראגע פון ענטוואפענונג

די ענטוואפענונגס־קאנפערענץ איז איבערגעריסען ביז סוף יאנואר פון ל. י. עס איז דעריבער טשעקאווע צו דערמאנען די עטאפען, וועלכע ס'האט ביז איצט דורכגעמאכט די פראגע פון ענטוואפענונג. אנגעהויבן האט זיך עס דעם 28. יוני 1919 אין טאג, ווען ס'איז אונטערגעשריבען געווארן דער ווערסאלער טראקטאט. אויף דייטשלאנד איז ארויפגעלעגט געווארן די פליכט פון ענטוואפענונג, דייטשלאנד האט בעקומען דאס רעכט אויסצוהאלטן א גאנץ בעגרענעצטע ארמעע, איהרע ענטוואפענונגס־מיטלען זענען געווארן בעשרענקט ביז צום מינימום. אבער אין ווערסאלער טראקטאט איז פארויסגעזעהען געווארן, אז אויך די אנדערע מלוכות וועלן געהען אויפ'ן וועג פון ביסלעכווייזער ענטוואפענונג.

אין פינף יאהר ארום, אין יאהר 1924, איז אונטערגעשריבען געווארן דער בעריהמטער זשענעווער פראטאקאל, אין וועלכען עס האט זיך גערעדט וועגען דעם, אז בעוואפענטע אנפאלן זענען א פערלעצונג פון דער סאלידארישקייט פון די פעלקער און א פערברעכן, און אז די קאנפערענץ שטרעבט צו דער רעדוקציע פון די בעוואפענונגען. דער געפער פראטאקאל איז נישט ראטיפיצירט געווארן, אבער אין א יאהר ארום איז אונטערגעשריבען געווארן דער נאך מעהר בעריהמטער פראטאקאל פון לאקארנא:

די פארשטעהער פון דייטשלאנד, בעלגיען, ענגלאנד. פראנקרייך, פוילען און טשעכאסלאוואקיען דעקלארירן זייער פעסטע איבערצייגונג אז די רעאליזאציע פון די לאקארנער אפמאכען און קאנווענצען וועט אין א גרעסערער מאס מיטהעלפען אפצושוואכן די מאראלישע שפאנונג צווישען די פעלקער או קאז די פערפעסטיגונג פון שלום און זיכערקייט אין אייראפע איז דאס בעסטע מיטעל צוצואיילען די ענטוואפענונג.

עס איז פאראיבער נאך א האלב יאהר און ניעם אכצעהנטען מאי 1926 איז פארגעקומען די ערשטע זיצונג פון דער צוגרייטונגס־קאמיסיע צו ארגאניזירן די ענטוואפענונגס־קאנפערענץ, אויף דער דאזיגער זיצונג איז דער דייטשער פארשטעהער בערנסטארף ארויסגעטראטען מיט דער פאדערונג, אז אויך אנדערע לענדער א חוץ דייטשלאנד זאלען זיך ענטוואפענען.

נאך אין א האלב יאהר ארום האט דייטשלאנד פארמעל פערענדיגט איהר ענטוואפענונגס־פראצעס, און די אינטערנאציאנאלע קאמיסיע, וועלכע האט אכטונג געגעבן, אז דייטשלאנד זאל ערפילען די בעשטימונגען פון ווערסאלער טראקטאט, איז אפגערופען געווארן פון בערלין.

אין משך פון די ווייטערדיגע דריי יאהר זענען צוגעגרייט געווארן פראיעקטען פון א קאנווענץ וועגען צונויפרופען די ענטוואפענונגס־קאנפערענץ. דעם 9. פעברואר 1930 איז די קאנווענץ אונטערגעשריבען געווארן דורך די מלוכות, וועלכע האבן זיך פערפליכטעט זיך צו ענטוואפענען, „אויף אזוי ווייט דאס וועט זיין מעגליך".

אין צוויי יאהר ארום, דעם דריטען פעברואר 1932 איז אין גענף ענדליך געעפענט געווארן די ענטוואפענונגס־קאנפערענץ און אין עטליכע ארום האט זיך דייטשלאנד אפגעזאגט צוצוטרעטן צו דער קאנווענץ. דייטשלאנד האט ערקלערט, די איז גרייט מיטצוארבייטען אויפ'ן געביט פון וואפענונג, זי לעגט אבער פאר, אז אלע מדינות זאלען זיין פערפליכטעט זיך ענטוואפענען אין דער גלייכער מאס.

אין יולי פון פאריגען יאהר האט דער דייטשער דעלעגאט נאדאלני ערקלערט, אז דייטשלאנד וועט מיטארבייטען אין דער ענטוואפענונג נאר אין דעם פאל? אויב פאר דייטשלאנד וועט אנערקענט ווערען דאס גלייכע רעכט פון בעוואפענונגען ווי אנדערע מלוכות. דייטשלאנד איז אין צוזאמען דערמיט אוועק פון דער קאנפערענץ. די סטאדיע פון דער קאנפערענץ האט זיך פערענדיגט עס איז אנגענומען געווארן א רעזאלוציע, אז עס איז נויטיג צו פערקלענערן און צו רעדוצירן די אנגעווערען סיי אויף דער יבשה, סיי אויפ'ן ים, סיי אין דער לופט.

אין נאוועמבער 1932 האבן פראנקרייך, איטאליען און ענגלאנד אנערקענט פאר דייטשלאנד די גלייכבערעכטיגונג אין די בעוואפענונגען און דייטשלאנד האט זיך אומגעקעהרט אויף דער קאנפערענץ.

„דער ליכטיגער שטראהל אויפ'ן הימעל"

ארום דעם בעזוך פון יונגען לארד מעלטשעט אין פוילען

די פערגאנגענע וואך איז אויף דער יודישע גאס, ספעציעל אין ווארשא, אדורך אונטער'ן צייכען פון בעזוך פון יונגען לארד מעלטשעט אין ווארשא. דער ענטוזיאזם האט דערמאהנט די התלהבות בעת די ערשטע בעזוכען פון וויענער „הכוח" אין פוילען. פאר'ן לעזער וועט זיכער זיין אינטערעסאנט צו וויסען, ווי אזוי עס בעציהט זיך צו דער פאסירונג די יודישע ארבייטער־צייטונג. אט א שטייגער וואס עס שרייבט וועגען יונגען לארד מעלטשעט און זיין בעזוך אין ווארשא דער ארגאן פון די לינקע „פועלי־ציון", די „ארבעטער־צייטונג":

אין די טעג פון ביטערסטער נויט פון די יודישע פאלקס־מאסען אין פוילען האט פלוצים אויפגעשיינט „א ליכטיגער שטראהל אויפ'ן הימעל" פון דער יודישער בורזשואזיע. פלוצים איז פערשוואונדען דער יודישער עלענד, די גרעע, שווערע, דלותדיגע ווירקליכקייט. אויב מ'זאל גלויבען דער בירגערליכער פרעסע הערשט איצט נאר פרייד און שמחה אויף דער יודישער גאס...

דער דאזיגער וואונדער איז געקומען קיין פוילען צוזאמען מיט'ן יונגען לארד מעלטשעט, איינעם פון די גרעסטע אינדוסטריע־מאגנאטען, דעם פרעזידענט פון כעמישען טראסט אין ענגלאנד; די יודישע בירגערליכע געזעלשאפטליכקייט פערקליגעט זיך פשוט פאר גאווה; זי קריכט אויף אלע פיר פאר'ן „הויכען גאסט, וואס איז דורכגעדרונגען מיט יודישקייט און מאכט פון יודישקייט א מין ראמאנטישע הייליגקייט".

דער משונה'דיגער יובל־געשריי ארום דעם בעזוך פון לארד מעלטשעט בעווייזט די גאנצע געפאלענקייט פון דער יודישער בורזשואזיע אין פוילען. זי מוז האבען אנ'אנשפאר, כדי כאטש אביסעל אויסצוגלייכען איהר דורך שטענדיגער הכנעה געבויגענעם רוקען. אנ'„אייגענער לארד", א „פרעזידענט פון א כעמישען טראסט", וואס „ווערט אויפגענומען דורך דער פוילישער אריסטאקראטיע" און „ווערט בעזוכען הויכע פוילישע מלוכה־לייט" — וואס דארף זי מעהר, כדי אינטערצושפארן איהר געפאלענקייט, כדי כאטש אביסעל פרייער אפצואטעמען...

אט די שטימונג פון דער יודישער בורזשואזיע האט געפונען איהר אפקלאנג אין דער גאנצער בירגערליכער פרעסע, וועלכע איז ממש פון דער הויט געקראכען, כדי די גאנצע וועלט זאל וויסען, אז יודען האבען אנ'„אייגענעם", א „נאציאנאלען" לארד. אבער אמבעסטען און קלארסטען האט זי אויסגעדריקט דער פיהרענדיגער בירגערליכער פובליציסט, ד"ר גאטליב אין זיין בעגריסונג צום נאציאנאלען לארד:

„די פוילישע יודען פיהלען זיך לעצטענס אביסעל פעראיינזאמט. עס האט זיך אפשר פערשטארקט די מחיצה צווישען די יודען אין פערשידענע לענדער, אבער ווען מיר זעהען צווישען זיך לארד מעלטשעט, איינעם פון די פראמינענטסטע יודען פון דער בריטישער אימפעריע, פיהלען מיר זיך שטארקער און עס ווערט בעפעסטיגט אונזער גלויבען אין צוזאמענהאנג פון אלוועלטליכען יודענטום און אין דער גלאנציפולער צוקונפט פון יודישען פאלק".

א כפרה דער גאנצער פאליטישער קאמף פאר נאציאנאלע רעכט, פאר בירגערליכער גלייכהייט, געגען דער ווירטשאפטליכער אויסראטונגס־פאליטיק — לארד מעלטשעט, „איינער פון די פראמינענטסטע יודען פון דער בריטישער אימפעריע" איז צווישען אונז און מיר פיהלען זיך מעהר נישט פעראיינזאמט, נאר געשטארקט, באמת א שמחה אויף יודען...

דער דאזיגער קנעכטישער מה יפית פאר'ן יודישען פריץ וואלט ארויסגערופען נישט מעהר ווי א געפיהל פון עקעל, ווען נישט נאך איין קלייניגקייט: א חוץ אלע פייערליכקייטען, באנקעטען, אקאדעמיעס, פרעסע־קאנפערענצען און אויפנאמען האט דאס יודישע בירגערטום בעוויזען דעם „הויכען גאסט" דעם יודישע מאסען־עלענט אויף סמאטשע און פאוויע. בעוויזען איהם, דעם יונגען לארד, דעם פרעזידענט פון כעמישען טראסט אין ענגלאנד, וואס עקספלואטירט טויזענטער און טויזענטער ארבייטער, די עלענדיגע לעבענס־פערהעלטנישען פון יודישע הארעפאשניקעס, דערצו געהערט פשוט'ער נידריגער ציניזם פונ'ם ערנסטען — פון יודיש בורזשואזען מין...

עס פאדערט זיך א טיפער פאטאס

כדי צו פערווירקליכען די אויפגאבען, וואס שטעהען אויף דער טאג־ארדנונג

סטאניסלאווסקי וועגען די נייע וועגען פון טעאטער

דער בעריהמטער רעזשיסער פון מאסקווער קינסטלערישען טעאטער סטאניסלאווסקי האט אין א געשפרעך מיט א צייטונגס־מיטארבייטער ארויסגעזאגט איניגע זעהר אינטערעסאנטע געדאנקען וועגען די אויפגאבען פון טעאטער אין רוסלאנד, וואס שטעהט בכלל אויף זעהר א הויכער מדרגה.

מיר שליסען אריין אין רעפערטואר פון אונזער טעאטער קלאסישע פיעסען, האט סטאניסלאווסקי געזאגט, זיי זענען נויטיג פאר דעם צושויער, כדי זיך צו בעקענען מיט דער קולטור פון דער פערגאנגענהייט פאר דעם קולטורעלען וואוקס פון לאנד. פון דער אנדערער זייט דערפאר, ווייל אט די פיעסען געבען מאטעריאל פאר'ן וואוקס פון אקטיאר, פאר דער פערטיפונג פון דער אקטיארישער מייסטערשאפט. איצט ארבייטען מיר איבער אסטראווסקין, גאלדאני, דיקענס, עס געהט אויך די ארבייט איבער מאליערן, בולגאקאוון און ליעאנאוו'ן. אין דעם מאדערנעם אויסלענדישען רעפערטואר איז פערהאן וועניג פיעסען, וועלכע וואלטען אונז געקאנט פאראינטערעסירן. עס איז אויך נויטיג צו בעקענען דעם צושויער מיט איניגע שעהנע אקטיארישע דערגרייכונגען פון קינסטלערישען טעאטער, וועלכע זענען וועניג בעקאנט דעם היינטיגען צושויער. אויף דער פראגע וועגען דעם, ווי אזוי סטאניסלאווסקי שאצט אפ די יונגע כוחות, וואס שפילען ביי איהם אין דער טרופע, האט ער געענטפערט:

— דאס איז א געפעהרליכע פראגע, ווייל סיי די קריטיק, סיי דער לויב קאנען שלעכט ווירקען אויף די אנפענגער. איניגע קאנען פאלען ביי זיך און פערלירען דעם גלויבען אין זייערע כוחות, די אנדערע קאנען זיך אנהויבען צו איבערשאצען. דערפאר וועל איך זיך אפהאלטען פון צו געבען א דירעקטען ענטפער אויף דער דאזיגער פראגע. איך וועל נאר זאגען, אז צווישען די ארטיסטען וועלכע זענען איצט אויסגעוואקסען און וואקסען אונטער, זענען פערהאן פיל זעהר בעגאבטע, וועלכע וואלטען געקאנט ווייטער פיהרען די זאך. זיי דארפען פערשטעהען די וויכטיגקייט פון דער מיסיע, וועלכע פאלט אויף זיי און זיך צוגרייטען נישט צו דער געוועהנליכער ארטיסטישער קאריערע, נאר צו א בעדייטענד מעהר וויכטיגער אויפגאבע, צו אונטערהאלטען די פיהרענדיגע, דורכ'לאנגע טראדיציעס, וועלכע זיי האבען בעקומען, כדי צו געהן פאראויס: ענטוויקלען זיי און ווייטער פיהרען איבער איינעם מיט די נייע פאדערונגען פון לעבען.

די אגיטאציאנס־פיעסע, האט ווייטער געזאגט סטאניסלאווסקי, איז שוין פאראיבער, אויף דער טאג־ארדנונג שטעהען גרויסע און וויכטיגע טעמעס, וועלכע וועלען פאדערען אמתען, ערהאבענעם פאטאס. דעם פאטאס קאן מען נישט איבערגעבען דורך די געוועהנליכע אקטיארישע מיטלען און עפעקטען. עס וועט זיך פאדערן קיין נאכמאכונג, נאר אנ'אמת געפיהל פון גרויסע איבערלעבענישען. אהן דער ענטוויקלונג פון פיינער און ערהאבענער טעכניק וועט מען דאס נישט קאנען דערגרייכען. זאלען זשע די ארטיסטען ווען ער דעם געדענקען. כדי צו בעגעגענען מיט דער פילער צוגעגרייטקייט דעם דראמאטורג, אויף וועלכען מיר ווארטען אזוי לאנג.

DOKTOR

H. WOŁKOWYSKI

צעגעלניאנא 4, טעל. 216-90

ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און ווענערישע קראנקהייטען, מענער־שוועכע. אלע ארט אנאליזען, עלעקטראטעראפיע, בעהאנדלונג מיט קווארץ־שטראהלען.

נעמט אן פון 8—2 און פון 5— 9 אוונד.

בעזונדער ווארטע־צימער פאר פרויען.

קריסטליכער געלערנטער.

וואָס האָט געקעמפט זייז גאַנץ לעבען פאַר יודישע רעכט אין שפּאַניען

פון צ. ה. רובינשטיין

דר. מאַקס נאָרדוי האָט אַמאָל געזאָגט וועגן דר. אַנגעל פולידאָ:

„זיין דערקען איך איהם דעם אמת'ן אָפּ־שטאַם פון דאָן קיכאָט, ער האָט פון איהם גע־ירשנט זיין אידעאַליזם און זיין משוגעת“.

אין די קורצע אָפּשאַצונג דערקלערט דאָס גאַנצען פון דעם נאָרד־וואָס פאַרשטאַרבענעם דר. ... נאָס איז פונקט ווי אָנגעמאָסטען אויף ...

... צו יימאָל איז געווען מיין פּריווילעגיע זיך ...פען מיט דר. פולידאָן מיט דריי יאָהר צו־... מאַדריד, דאָס ערשטע מאָל, האָב איך איהם ...ען, אַז ער זאָל מיר שענקען עטליכע מינו־...יט, און דאָס צווייטע מאָל האָט ער מיך אַליין ...געלאַדען צו זיך.

זיין צימער, אין וועלכען ער האָט מיך אויפ־גענומען איז געווען אַ מערקווירדיגער ווינקעל פון זיין גרויסער דירה אין דעם אַריסטאָקראַטישען טייל פון מאַדריד. דאָס צימער איז געווען אַ קליינס, אַ־ דיזר קיין ווענט האָט מען נישט אַרויסגעזעהען, ...זיער ווענט זענען געווען פעשטעלט מיט ביי־... אַ ...ענען געווען בלויז אויף צוויי טעמעס מעד־...ן יודען. אַ פופציג אָדער זעכציג פון די דאָ־...ביכער האָט דר. פולידאָ אַליין אָנגעשריבען. ... זיי זענען געשטאַנען אויף די נידעריגסטע ...צעס, העט, העט אין ווינקעל.

מעדיצין און יודען:

אָט די ביידע „טעמעס“ זענען געווען דער אינהאַלט פון זיין רייכען לעבען, מיט מעדיצין האָט ער פיל מעהר דערגרייכט, ווי מיט זיין צווייטע „טעמע“, אָבער ביידע זענען איהם געווען גלייך ליב, פאַר ביידע האָט ער אָפּגעגעבען אַלע זיינע יאָהרען, און געקעמפט מיט מסירת נפש.

אַלס מעדיציניסטער וויסענשאַפטסמאַן האָט דר. פולידאָ פאַרנומען דעם אויבענאָן אין דער גאַנצער ציוויליזירטער וועלט. ער איז געווען נישט נאָר אַ גרויסער מעדיקער, נאָר אויך אַ גרויסער סאָציאָ־לאָג, אין אַלע אוניווערזיטעטען ווערען געברויכט זיינע מעדיצינישע טעקסט־ביכער, און ער אַליין איז פיר מאָל געוועהלט געוואָרען אַלס הויפּט פון דעם מעדיצינישען פאַקולטעט אין אוניווערזיטעט פון סאַלאַמאַנקאַ, זיין גרויסען קאַמף האָט פולידאָ אָנגע־פיהרט געגען טובערקולאָז, און וועגען דער דאָ־קראַנקהייט האָט ער אַליין אָנגעשריבען אַ צעהנ־דליג ביכער.

פאַר זיין מעדיצין האָט ער געקראָגען אַ סך אָנערקענונג ביי דער וועלט, אָבער נישט אַזוי איז עס איהם געגאַנגען מיט זיין צווייטע „ליבלינג“, די יודען־פראַגע, פאַר זיין פריינדליכקייט צו יודען האָט מען איהם נישט איינמאָל בעליידיגט, געוואָר־פען אויף איהם זלזולים, און אַפילו געוואָלט איהם אויסשליסען פון די אַריסטאָקראַטישע קרייזען.

אָט ווי ער האָט עס מיר אַליין דערקלערט זיצענדיג אין זיין קאַבינעט:

„איהר זעהט, מיין יונגער פריינד, איך בין שוין אַן אַלטער מאַן, בין איצט וואָלט איך וועגען דעם נישט גערעדט, אָבער היינט מעג מען שוין אויסזאָגען: איך האָב שווער געליטען צוליב מיין „יודישקייט“, מען האָט מיך פאַרשאָלטען, מען האָט קעגען מיר געשריגען פון די דעכער, מען האָט פאַרגאָסען אַ סך טינט מיך צו בעקעמפען, נישט איינמאָר האָבען זיך פויסטען געשטרעקט אין דער לופטען אין שפּאַנישען סענאַט געגען מיר, אָבער גלויבט מיר, איך האָב קיין חרטה נישט. עס האָט זיך געלוינט צו קעמפען פאַר אַ מענשליכער זאַך, און אויב איך האָב אין מיין לעבען נישט געזעהן קיין רעזולטאַטען פון מיין קאַמף פאַר יודישע רעכט איז דאָס נישט מיין שולד. די קומענדיגע דורות וועלען אפשר יאָ זעהען רעזולטאַטען“.

דר. פולידאָ האָט געשטרעבט צוריקצובריינגען די ספּרדישע יודען קיין שפּאַניען, דאָס איז געווען זיין לעבענס־אויפגאַבע, אין זיין בוך „עספּאַאַלעס סין פּאַטריאַ“ (שפּאַניער אָהן אַ פאָטערלאַנד) האָט ער בעהאַנדעלט די פראַגע פון די פאַרטריבענע שפּאַנישע יודען, ער רעדט אין דיזן זאָגיגע בוך מיט ביטערקייט וועגען דעם טרויעריגען ערהמע עדיקט פון 1492, ווען מען האָט פאַרטריבען די יודען פון שפּאַניען, קעניג פערדינאַנד איז געווען אַ קאָרופּ־טער „פּאָליטישען“, שרייבט פולידאָ, און איזאַבעלאַ איז געווען אַ ווילד־פאַנאַטישע בריאה, און זיי ביי־דע צוזאַמען מיט דעם ברוטאַלען טאָרקוועמאַדאָ האָ־בען געשענדעט דעם כבוד פון שפּאַניען.

זיין רוף אין דעם דאָזיגען בוך איז צו ראַ־טעווען דאָס פאָטערלאַנד פון דעם געשיכטליכען שאַנד־פלעק און צוריקברענגען די ספּרדישע יודען קיין שפּאַניען. און ער זאָגט נביאות, אַז „דאָס שטענ־דיגע ליידען פון יודישען פאָלק, און די העלדישער־קייט, מיט וועלכער יודען טראָגען איבער זייערע ליידען, זייערע וואונדערבאַרע אייגענשאַפטען און זייער ביטראַג צו דער ציוויליזאַציע פון דער וועלט, מאַכט די פאַר אַן אומשטערבליך פאָלק, און סוף כל סוף וועלען יודען טריאומפירען איבער דער ציטער־צייט אויף רעדלעך, די קאָנ׳לישע קייך און וועלט, צי שפּאַניע זיל עס יאָ, צי שפּאַניע וויל עס נישט“.

ווען זיין בוך איז ערשינען (1905) איז שפּאַ־ דער גאַנצער רעאַקציאָנערער עלעמענט פון שפּאַניע האָט נישט געקענט אַריבערטראָגען די „דרשה“ פון פולידאָס בוך, עטליכע ליבעראַלען האָבען איהם אַ־פילו אָפּלאָדירט, אָבער זיי זענען פאַרזונקען געוואָ־רען אין דעם גרויסען טומעל און געשריי פון דער גאַנצער אַנטיסעמיטישער פּרעסע אין לאַנד. מען האָט פולידאָן אָפען בעשולדיגט, אַז יודיש געלד האָט אָפּגעקויפט זיין קריסטליך האַרץ, און אַנדערע האָ־בען געשריגען, אַז פולידאָ איז טאַקע אַ יוד, אָדער שטאַמט פון יודען.

„איך בין נישט זיכער. צי איך בין נישט קיין יוד“, האָט דר. פולידאָ מיר געזאָגט. נאָך דעם ווי איך האָב איהם אין שפּאַס געפרעגט, צי איז ער טאַקע אפשר נישט פון יודישען אָפּשטאַם. „מעגליך“, זאָגט ער, „אַז מיינע עלטער־עלטערן זייען שטאַ־מען פון די אַנוסים, און אויב עס וואָלט געווען אַזוי, וואָלט איך דערמיט געווען זעהר שטאָלץ“.

פולידאָ האָט נישט געענדיגט זיין קאַמף מיט'ן בוך אַליין, ער איז אויפגעטראָטען אין שפּאַנישען סענאַט און צוריקגעשלידערט אַלע בעשולדיגונגען געגען יודען, ווען עס האָט זיך איינמאָל גע־האַנדעלט וועגען אַן אָפיציעלער איינלאַדונג צו אַלע ספּרדישע יודען, אַז זיי זאָלען קומען צוריק. ער איז אין יענער צייט אויך געגאַנגען צו אַן אַודיענץ צום קעניג אַלפאָנזאָ, דעם דרייצענטען (1910) און האָט אַ שעה צייט גערעדט צום קעניג וועגען דער נויט־ווענדיגקייט איינצולאַדען די יודען קיין שפּאַניען. דער קעניג, האָט פולידאָ מיר געזאָגט, האָט ממש געשלונגען יעדעס וואָרט, און דערנאָך דערקלערט, אַז איצט ווייסט ער דעם אמת וועגען יודען.

אַלפאָנזאָ האָט אָבער אַפילו אַ פינגער נישט אויפגעהויבען פאַר דער בעוועגונג אין וועלכער פו־לידאָ איז געווען אַזוי בלוטיג פאַראינטערעסירט, און היינט־צו־טאָג ריכט ער אַליין אַ גלות, דיועלביגע שפּאַניען וואָס האָט פאַרטריבען די יודען, האָט אויך פאַרטריבען איהר קעניג.

דר. פולידאָ האָט שפּעטער אָנגעשריבען נאָך צוויי ביכער וועגען יודען: „דאָס שפּאַניש־יודישע פאָלק“ און „שלום צווישען שפּאַניער און יודען“. דר. פולידאָ האָט מיר געבראַכט אַ מתנה זיינע דריי יודישע ביכער און אויפ'ן שער־בלאַט פון איינעם פון די ביכער האָט ער אָנגעשריבען מיט אַ ציטער־דיגער האַנד „צו אַ זוהן פון אַ פאָלק, וואָס איך פערגעטער אַזוי שטאַרק“. עס פערשטעהט זיך, אַז די ביכער און די אויפשריפט זענען ביי מיר שטאַרק אָנגעלייגט.

בלויז נאָך איין גרויסער שפּאַנישער נאָבעל־מאַן האָט אין דעם לעצטען יאָהרהונדערט גע־קעמפט פאַר יודישע רעכט, ווי דר. פולידאָ האָט עס געטון. דאָס איז געווען דער גרויסער שטאַטסמאַן קאַסטעלאַר, וועלכער האָט אָנגעפיהרט אַ בעוועגונג אַרונטערצונעהמען פון דער שפּאַנישער קאָנ־סטיטוציע דעם פלעק פון דעם אויסשליסונג עדיקט פון 1492, קאַסטעלאַר האָט אין יאָהר 1869 זיך אויפגעשטעלט אין פאַרלאַמענט און געשוואָרען אַז ער וועט נישט רוהען, ביז שפּאַניע וועט נישט צוריק עפענען איהרע טויערען פאַר דעם יודישען פאָלק. „שפּאַניע“, האָט קאַסטעלאַר געשריען, „איז געוואָרען אַ שטיפמאַמע צו איהרע אייגענע קינ־דער, און וועה איז דעם לאַנד, וואָס פאַרטרייבט זיין אייגען בלוט און פלייש פון זיך.

ביי פולידאָן זענען די אַלטע אויגען אָנגע־צונדען געוואָרען, בעת ער האָט גערעדט וועגען קאַסטעלאַר'ן, זיין גייסט האָט איהם בעהערשט און אָט דעם גייסט האָט פולידאָ געוואָלט אַרויפציהען אויף דעם גאַנצען שפּאַנישען פאָלק.

ביז צו זיי לעצטען אָטעם־צוג האָט ער נישט אויפגעהערט צו פרעדיגען דעם געדאַנק אַז שפּאַניע דאַרף עפענען די טויערען פאַר דעם יודישען פאָלק.

ווען פולידאָ וואָלט געלעבט נאָך עטליכע הונ־דערט יאָהר, וואָלט ער אפשר אויך נישט געזעהן די פאַרווירקליכונג פון זיין אידעאַל, און דערפאַר איז טאַקע מאַקס נאָרדוי געווען גערעכט, ווען ער האָט געזאָגט וועגען פולידאָן, אַז ער איז דער אמת'ער יורש פון דאָן קיכאָט און אַז ער האָט גע־ירשענט פון איהם זיין אידעאַליזם און זיין משוגעת.

עס זענען אָבער פאַרהאַנען עטליכע „משוגעים“ וואָס האָבען געמאַכט פאַר זיך אַ שטיקעל פלאַץ אין אונזער בלוטיגער געשיכטע.

נאָך ווינער אַרט
אָרטאָפּעדישער אַנשטאַלט

פּראָטעזען, קאָרסעטען, אָרטאָפּעדישע אַפּאַראַטען אַלער אַרט. לייכטע פּלאַטפוס־איינלאַגען געגען פוס־שמערצען אַלס נאָך גיפּס־אָבדרוק.
Dr. med. Lubicz u. Villy Simonović
פּיעטריקאָווער 119, טעל. 281-81.

„די קלוגסטע פרוי“

(סקיצע)

פון ליאָרי קויפמאַן

פיר יונגע פרויען זענען געזעסען אין דעם געמיטליכען אויפנאַהמס־צימער ביי מינאַ'ן.

די פיר זענען געווען: די שוואַרצאויגיגע איטאַ, וואָס האָט געהאַט דעם אָנבליק פון אַ ציגיי־נערין; די רויטהאָריגע און דיקע חוה; די בלייכע איזאַבעל, מיט אַ דינעם שמייכעלע אויף די דינע ליפּען, און די נאָך גאַר יונגע, אינגאַנצען אין יאָהר פערהייראַטע, עליאַס. זי האָט מען גערופען ביים פאַמיליען־נאָמען, און דאָס איז איהר זעהר געווען געפעלען, מחמת ס'האָט איהר דערמאָנט וועגען דעם מאַן איהרען. סך־הכל מיט איין יאָהר צוריק איז זי נאָך געווען אַ שנעק, אַ מיידעל, און איצט איז זי גלייך מיט אַנדערע דאַמען. זי איז געזעסען איבער די אויערען פערליבט אין איהר יונגען מאַן. איז אום צו פערשאַפען איהר פער־גניגען, האָט מען איהר גערופען מיט'ן נייעם נאָמען.

מינאַ, די הויזווירטין אַליין, האָט געהאַט יענעם מין אויסערליכקייט, וועגען וועלכער מענער זאָגען „אינטערעסאַנט“.

זי האָט פערמאָגט קלוגע, לעבעדיגע אויגען, אַ שעהנע פיגור און נאָך עפּעס אַזוינס, וואָס לאָזט זיך נישט בעשטימען און וואָס פיהלט זיך בלויז אין טעמפּעראַמענטפולע פרויען. מענער פלעגען אין איהר נעבען־וואָרט ווערען אויפגעלעבט. צווישען זיך פלעגען זיי רעדען וועגען איהר, שמייכלענדיג מיט די אויגען: „ממ־יאָ“, אָדער זיי פלעגען דערביי אַ קנאַק טון מיט די פינגער אין דער לופטען.

פרויען פלעגען אין איהר געגענוואַרט אָנ־שפּיצען די אויערען און אומרוהיג זיך אַרומקוקען, ווי פאַר עפּעס אַ געפאַהר; און נישט איין פרוי פלעגט מיט עפּעס אַן אויסרייד אָננעמען איהר מאַן אונטער'ן אָרעם און אַוועקשלעפּען איהם ערגעץ אין אַנדערען עק צימער, אַבי וואָס ווייטער פון מינאַ'ן.

מינאַ איז געווען פעררעכענט פאַר אַ גע־פעהרליכע.

מינאַ האָט געשריבען ראָמאַנען. פון צייט צו צייט פלעגט זי צוזאַמענקלויבען די פריינדינס איהרע אין אַן ענגען קרייז און פאָרלעזען פאַר זיי קאַפּיטלעך פון איהר נייעם ראָמאַן. אַזוי איז שוין ביי זיי געווען איינגעפיהרט, אַז צו אָט די אינ־טימע פאָרזאַמלונגען האָט מען קיין מענער נישט צוגעלאָזען. בלויז די פרויען האָבען געהערט די דרייסטע רייד וועגען ליבע, וואָס מינאַ האָט אריינגעלעגט אין מויל פון איהרע העלדען.

אַלע האָבען געוואוסט, אַז מינאַ האָט וואָהנ־זיניג ליב איהר מאַן. ער איז געווען עלטער פון איהר, האָט שוין געהאַט אַ ליב געטון אויף גאַנס וועלט. געהאַט זיין אייגענע פערזענליכקייט מיט רייכע ערפאַהרונגען, אָבער ער איז געווען אַ זעהר אינטערעסאַנטער מאַנספּערזאָן און אַ בעוואוסטער דאָקטאָר מיט אַ גרויסען נאָמען אין שטאָט. אַלע־מען איז געווען בעוואוסט, אַז זייער פאַמיליען־לעבען איז אַן'אידעאַלער. מינאַ האָט איינגעפיהרט איהר לעבען אויף אַ נייעם שטייגער, אויף איהר אייגענעם שטייגער: זי האָט איינגעפיהרט צוויי בעזונדערע שלאָפצימערען. איין צימער האָט גע־הייסען איהר קאַבינעט, דאָס צווייטע — דעם מאַן'ס קאַבינעט.

ווייזענדיג די צימערען, פלעגט זי געוועהנ־ליך זאָגען:

— דאָ אַרבייט איך... און דאָ שלאָפט עד־וואַרד. אַז עס קומט די ריכטיגע שטימונג, טרעפען מיר זיך צוזאַמען. בלויז ווען מיר ביידע זענען גוט געשטימט. דערפאַר טאַקע איז אונז אַלעמאָל פרעהליך און אַלעמאָל אַנגענעם איינעם מיט'ן אַנדערען.

צום סוף פון יעדער פון אָט די פאָרזאַמלונ־גען, אַרום צוועלף אַ זייגער ביינאַכט, פלעגט עד־וואַרד זיך בעוויזען.

ער פלעגט די דאַמען פאַרזיכערען, אַז ער פיהלט זיך ווי אַ סולטאַן אין אַ „האַרעם“. ער האָט געשפּאַסט, געשטיפט, געזאָגט וויצען, אַרום־געפלאַדערט אַרום די דאַמען. זיין בעוועגליך גע־זיכט האָט זיך געביטען, די אויגען האָבען שפּאַ־טיש געגלאַנצט. ער איז געווען זעהר אינטע־רעסאַנט.

און מינאַ, די טאַקטישע און איידעלע מינאַ, האָט איהם ערלויבט אָט די קליינע פערשייטקיי־טען. זי האָט איהם ווי אויסגעליהען צו די פריינ־דינס איהרע, אָהן אייפערזוכט, בלויז פאַר דעם איינעם אָוונד, צוליב אַזאַ אויסערגעוועהנליכער ליטעראַרישער פאָרזאַמלונג.

די דאַמען, נאָך אַ צוויי־דריי שעה'ן זיצען און אויסהערען ליבעס־סצענעס פון מינאַ'ס ראָמאַן, מידע און אויסגעמאַטערטע, זענען מיטאַמאָל אויפ־געלעבט געוואָרען; און ס'האָט אויסגעזעהן אַזוי, אַז דער כבוד מיט'ן אינטערעסאַנטען מאַנספּיל איז געווען דער סאַמע אינטערעסאַנטסטער מאָ־מענט פון דעם גאַנצען אָוונד.

דער היינטיגער אָוונד איז געווען אַן'אויס־נאַם. עדוואַרד, ווי מינאַ האָט געלאָזט וויסען איהרע פריינדינס, איז, לייזדער, היינט שטאַרק פאַרנומען... ער האָט אַ דרינגענדע אָפּעראַציע.

די דאַמען האָבען אַ איין קול אויסגע־דריקט זייער בעדויערונג. זיי זעהען אַזוי זעלטען דעם דאָקטאָר! ער איז שטענדיג פאַרנומען!

זיי האָבען זיך דאָס מאָל נישט געאיילט צום טיש און האָבען אַפילו געבעטען מינאַ'ן, זי זאָל זיי פאָרלעזען נאָך עפּעס־וואָס.

בעת די פריינדינס האָבען געהאַלטען ביים אָוועקגעהן, איז מינאַ געשטאַנען אויבען אויף די טרעפּ. בעלייטענדיג יעדע איינע פון זיי בעזונ־דער און פיהלענדיג זיך צופרידען און גליקליך ווי קיינמאָל נישט.

אָט געהט אַראָפּ פון די טרעפּ איטאַ, די שוואַרצאויגיגע ציגיינערין. און וואָס וואָרט דען אויף איהר אין דער היים? אַ לאַנגווייליגער, פער־בלאָזענער מאַן. אַלעמען איז בעוואוסט אַז איטאַ האָט נישט ליב איהר מאַן אַז געהייראַט האָט זי צוליב געלד, אַז זי זוכט לינקע ליבעס...

און אָט שטייגט אַראָפּ די רויט־האָריגע חוה. ביי איהר איז אויך נישט פרעהליך. איהר בע־שערטער לויפט נאָך יעדען שעהנעם פנים'ל.

אָט לויפט שנעל אַראָפּ די יונגינקע עליאַס נו, זי איז פערליבט אין איהר מאַן! מען קען אָבער נאָך נישט וויסען, וואָס דאָס לעבען וועט מיט איהר אָפּטון. מ'קען נישט וויסען.

און ביי זיך אין מוח גרייט שוין מינאַ צו אַ פּלאַן פאַר אַ נייעם ראָמאַן. זי שילדערט דאָס לעבען פון פרויען, פרויען „פּאַרוועוע“, מיטעל־מעסיגע. וואָס קענען נישט ציציהען צו זיך אַבי־סעל שטאַרקער די ליבע פון מענער.

אָט געהט אַוועק די לעצטע פון די געסט, איזאַבעל.

מינאַ קוקט איהר נאָך כמעט מיט רחמנות. וועגען אָט דער איז דאָך אוודאי נישטאָ וואָס צו רעדען. נאָך מיט אַ יאָהר צוריק איז זי זיך אָפּי־ציעל פונאַנדערגעגאַנגען מיט איהר מאַן.

„נעבעך!“ — טראַכט מינאַ. איהר האַרץ איז איבערגעפיהלט מיט גליק און דערפאַר אויך מיט רחמנות. — „נעבעך! ס'אַרט אומעט עס וואַרט אויף איהר אין דער היים!“.

זי בעוואונדערט איהרע פריינדינס, וועמעס לעבען עס האָט זיך צוזאַמענגעלעגט אַזוי גרוי, גאָר נישט אינהאַלטרייך, דורכאויס נישט אַזוי אינטערעסאַנט ווי איהר, מינאַ'ס, לעבען איז, זי איז פערריכטעט פאַר דער סאַמע אינטערעסאַנט־סטער, סאַמע קליגסטער פרוי. פון זייער קרייז! זי איז די פרוי פון אַן'אינטערעסאַנטען מאַן, און זי האָט זיך אויפגעבויט אַ געמיטליך און אינטע־רעסאַנטען לעבען. יאָ, זי איז די סאַמע קלוגסטע פרוי, יאָ.

די פיר פריינדינס זענען זיך פונאַנדערגע־גאַנגען אין פערשידענע ריכטונגען.

איטאַ איז געווען מורא'דיג אומצופרידען. אומזיסט האָט זי זיך אַזוי אויסגעפוצט צום היינ־טיגען אָוונד: זי האָט נישט געזעהן עדוואַרד'ן! אין האַרצען איז זי צו איהם נישט גלייכגילטיג, ער געפעלט איהר „שטאַרק“, אָבער אָט די טאַ־לאַנטלאָזע מינאַ האַלט איהם בעהאַלטען אונטער אַ גלעזערנעם קאַלפּאַק! אַן'אייפערזיכטיגע „זי“... — האָט זי געטראַכט.

חוה האָט זיך אויך נישט געאיילט אהיים. ס'איז איהר געווען זעהר קאַלעמוטנע אויפ'ן האַר־צען. פאַר'ן אוועקגעהן האָט זי זיך צוקריגט מיט איהר מאַן, אַריינגעזאָגט איהם אַ גראָב וואָרט. און איצט האָט זי חרטה. זי ווייסט גאַנץ גוט, אַז זי, חוה, איז גערעכט. אַז ער האָט איהר ווידער געזאָגט אַ ליגען. זי וואָלט אָבער אַזוי געוואָלט גלויבען איהם. עס ווילט זיך איהר אַזוי שטאַרק כאָטש אַביסעלע פרידען, אַביסעלע שלום־בית, ווי ביי לייטען. זי ליידט אַליין דערנאָך. ווען זי זאָגט איהם אַ נישט־גוט וואָרט. און זי איז אַזוי מקנא מינאַ'ן, ביי וועמען אַלצדינג איז איינגעאָרדענט אַזוי קלוג און שעהן, וועמען עס איז אַזוי גוט.

די לעצטע איז אַהיימגעקומען איזאַבעל.

מיט האַלב־פערמאַכטע אויגען, מיט אַ דינעם שמיי־כעלע אויף די דינע ליפּען.

אין דערהיים וואַרט אויף איהר עדוואַרד, מינאַ'ס מאַן. ער ליגט אויף דער סאָפע, רויכערט. און אַז זי וועט אַריינקומען, וועט ער טון אַ שפּרונג־אויף און אומגעדולדיג איהר אַ כאַפּ טון אין זיינע אָרעמס:

— גאָט! ווי שפּעט! — וועט ער אויסרופען.

דאָס דינע שמייכעלע אויף איזאַבעל'ס ליפּען צושווימט זיך איבער'ן גאַנצען פּנים. אַ קליי־ניגקייט! אַזאַ אינטערעסאַנטער מאַן ליגט ביי איהרע פיס! און די דאָזיגע נאַרישעוואַטע מינאַ מיט איהר ליטעראַטור און מיט די צוויי בעזונ־דערע שלאָפצימערען, — כאַ־כאַ! אָ, ווי קונציג זי, איזאַבעל, האָט דאָס אַלץ איינגעאָרדענט, ווי געשיקט!

„נו, זאָל ער זיך דאָרט אַביסעל מוטשען, זאָל ער אויף איהר וואַרטען. מינאַ'ס מאַן“.

„מינאַ האַלט זיך פאַר זעהר אַ קלוגע פרוי“, — טראַכט איזאַבעל מיט אַן'איגעוליכען געלעכ־טער...

האנדווערקעריי און האנדעל

אויף דער וואך

לאזט נישט ארויס דעם פאך פון דער משפחה!

ס'דראָהט די געפאהר פון אונטערגאנג פאר דער יודישער מלאכה. די זאך איז נאך אבער פיל ערנסטער, ווי מען שטעלט זיך פאר.

לגבי די פריהערדיגע יאָהרען האָט זיך איצט דער צוואוקס פון האנדווערקער פערקלענערט מסתמא אויף 10–15 מאָל. מיר זעהען שוין גאנצע אויסגעשטאָרבענע פאכען. מיר טרעפען צענדליגער פאכען, וואו ס'איז נישטאָ קיין איין לערן-יונגעל (שמידען, שוסטער, בלעכער), און אנדערע פאכען, ווי די צאָל לערן-יונגלעך איז איצט ממש אויף די פינגער איבערצוציילען. און אויך די דאָזיגע לערן-יונגלעך דראָהט די געפאהר קיינמאָל נישט צו ווערען קיין האנדווערקער, ווייל אפשר נאך איינער פון 10 אָדער 20 רעכענט זיך צוצופאסען צום אינדוסטריע-געזעץ מיט זיינע פאָדערונגען פון דערגענצונגס-בילדונג, עקזאמענס אאנ"ו. מען דארף אָבער זאָגען, אז נישט קיין קליינע ראָל אין דעם דאָזיגען פערניכטונגס-פראָצעס — אויסער צענדליגער פאקטאָרען, וואָס ליגען נישט אין רשות פון דער יודישער געזעלשאפט בכלל און פונ'ם יודישען האנדווערקער בפרט — שפּילען טאקע די האנדווערקער אליין. דער בלינדער אָדער קורצזיכטיגער עגאָאיזם, וועלכער בעווירקט נישט צוצולאָזען קיין נייע האנדווערקער-קרעפטען, וואָס זאָלען קומען צו פערבייטען דעם אלטען דור — מוז מען מודה זיין — איז אויסערסט שעדליך פאר די אינטערעסען פון דער יודישער מלאכה. בעלי מלאכות האָבען מורא פאר קאָנקורענץ און ווילען דעריבער אָפט פשוט נישט דערלאָזען, אז עס זאָלען „צוקומען הענד", ווען די אלטע בעלי-מלאכות געפינען נישט אלעמאָל קיין בעשעפטיגונג.

דאָס איז אָבער אין אונזערע צייטען נישט קיין מאָטיוו, ווייל אויב ביי פיל אנדערע פרנסות (למשל א קרעמער) ווערט פערשוואונדען דער מין בעשעפטיגונג לעולם ועד, קען אָבער דער האנדווערקער אלעמאָל געפינען א טייל ארבייט. און ווידער דארף דאך דער יודישער בעל-מלאכה זיך פילען אלס א טייל פונ'ם גאנצען פאָלק און האָבען א געוויסען אחריות-געפיל פאר די קומענדיגע דורות, ווי וועט אויסזייען דאָס פאָלק, ווען ס'וועט פערלירען איינגאנצען זיין פראָדוקטיווען טייל, דעם האנדווערקערטום, ביי וועלכען עס שטאַרבט אָפּ דער צוואוקס.

ביי אנדערע אייראָפּעאישע פעלקער איז די מלאכה א געוויסע חזקה פון גאנצע משפחות. די מלאכה ווערט איבערגעגעבען פון עלטער-זיידען צום זיידען, טאַטען, זוהן און אייניקעל. מען שטאָלצירט דערמיט, ווייל יעדער דור טראָגט עפּעס אריין א נייעס, א נוסף משלו אין דער קונסט פון אויספיהרען די מלאכה.

ביי אונז האַלט זיך די מלאכה העכסטענס ביי צוויי דורות. זעלטען-ווען א טאַטע וועט געפינען פאר נויטיג אריינצוגעבען זיין זוהן אין דעם זעלביגען פאך.

עס מוז אָבער ווערען א געבאָט פון דער שעה, אז קיין יודישער האנדווערקער זאָל נישט ארויסלאָזען זיין פאך פון דער משפחה. אויב עס איז נישטאָ קיין מעגליכקייט אָפּצוגעבען דעם זוהן (אָדער די טאָכטער) צו אנ'אנדער האנדווערקער-בעל-הבית אָדער אין א פראָפעסיאָנעלער שול, דאַן דארף דער טאַטע אליין לערנען זיין זוהן דעם זעלביגען פאך. פון ריין פראַקטישען שטאַנדפונקט איז עס א פערלייכטערונג פאר'ן טאַטער. דער זוהן העלפט איהם שוין, ער קומט איהם צוניץ ביי יעדען פאל; שפּעטער קען ער איהם פערבייטען אין פאל פון קראַנקהייט, שוואַכקייט, עלטקייט א. אז. וו. דער וואַרשטאַט, די געצייג און מאַשינען וועלען נישט גיין לאיבוד לאחר מאה שנה; זיי וועלען שוין בלייבען אין אייגענע הענד. ס'וועט אויך בלייבען די זעלביגע סביבה, די זעלביגע קליענטור.

מיט איין וואָרט, מען דארף דעם תלמודישען אויסדרוק „חייב אדם ללמד את בנו אומנות" פערברייטערען אין דעם זין פון „אומנתו" (זיין פאך), דער טאַטער זאָל לערנען דעם זוהן אויך זיין פאך.

הירש אבראַמאָוויטש.

דאס יאהר פון ווירטשאפטליכען חורבן

דאָס יאָהר 1932 שטעהט אונטער דעם צייכען פון שרעקליכען ווירטשאַפטליכען חורבן.

אַזוי גוט אין אייראָפּע ווי אויך אין אַמעריקע. נאָך קיינמאָל אין דער מענשליכער געשיכטע האָט נישט געהערשט אַזאַ געוואַלדיגער חורבן אויף אַלע געביטען פון אַרבייט און פּראָדוקציע. נאָך קיינמאָל אין דער געשיכטע האָבען מענשען נישט אַזוי פיל געהונגערט ווי אין דעם פערגאַנגענעם יאָהר, קולות פון הונגעריגע דערטראָגען זיך צו אונז כמעט פון אַלע ערד-טיילען, וואָס זענען בעוואוינט פון מענשען. אומעטום, וואו עס האָט דערגרייכט די ציוויליזאציע און די טעכניק פערשפּרייט זיך ווי אַ מגפה הונגער, נויט און אַרבייטסלאָזיגקייט.

הונגער און אַרבייטסלאָזיגקייט — אָט דאָס זענען די באַקצילען, וואָס טאַטשען דעם קראַנקען אָרגאַניזם פון אַלע אָהן אויסנאַהם מדינות פון דער וועלט. צעהנדליגע מיליאָנען פון מענשען דרעהען זיך אַרום הונגעריגע, אַרבייטסלאָזע און וואָס ערגער, אָהן וועלכע עס איז האָפנונג אויף אַ מינדעסטער בעסערונג.

דאָס ווירטשאַפטליכע לעבען איז אַזוי ווי אַ מענשליכער אָרגאַניזם, וואָס אויב איין אבר ווערט שוואַך מוז זיך דאָס אַבסאָלוט אָבשלאָגען שלעכט אויף אַנדערע אברים.

פון די אַלע נאָך-קריגס-יאָהרען איז דאָס יאָהר 1932 געווען דאָס גרויזאַמסטע ווען דער ווירטשאַפטליכער קריזיס איז דערגאַנגען צו זיין העכסטען פונקט. אויף דער שוועל פונ'ם נייעם יאָהר וואָלט טאַקע כדאי געווען זיך אַ ביסעל בריישער אָבצושטעלען אויף די אַלע ווירטשאַפטליכע און פּאָליטישע געשעהענישען פונ'ם פערגאַנגענעם יאָהר. עס וואָלט כדאַי געווען ביי דער געלעגענהייט צו מאַכען כאָטש אַ קורצען סך-הכל פון אַלע מאַציאַל-געזעלשאַפטליכע און פּאָליטישע געשעהענישען, וואָס האָבען זיך אָפּגעשפּילט אין דעם פערגאַנגענעם יאָהר.

ווען מיר וועלען בעטראַכטען די לאַגע אין אייראָפּע קומען מיר צום אויספיהר, אַז ווירטשאַפטליך איז די געשטאַנען אונטער דעם דעצידירענדיגען איינפלוס פון די חורבות, וואָס זענען פערבליבען נאָך פון דער לעצטער מלחמה. דער געוואַלדיגער איבערגעוויכט פון דער פּראָדוקציע איבער דער קאָנסומציע צוליב דער פעראָרימונג פון די ברייטע מאַסען און צוליב די פערשטאַרקטע צאָל-גרעניצען האָבען דערפיהרט צו אַ געוואַלדיגע אַרבייטסלאָזיגקייט און רעזולטאַט צו אַ פערשאַרפטען פּאָליטישען קאַמף צווישען די אייראָפּעאישע מלוכות.

דער דאָזיגער קאַמף האָט זיך אויך אַריבערגעטראָגען אויף יענער זייט ים, קיין אַמעריקע, ווען די אייראָפּעאישע מלוכות זענען שולדיג גרויסע סכומים געלד, וואָס זיי האָבען זיך געבאָרגט אויף מלחמה-צוועקען. אַזוי ווי דער לעצטער טערמין פון דעם הובער-מאָראַטאָריום איז אָפּגעלאָפען דעם 15. דעצעמבער היי-יאָהר האָט זיך צעפלאַקערט אַ ווירטשאַפטליך-פּאָליטישער קאַמף צווישען די אייראָפּעאישע מלוכות און אַמעריקע, צוליב דעם, וואָס זיי האָבען נישט געוואָלט אַמעריקע בעצאָהלען די דאָזיגע חובות. דער ערשטער „ניין-זאָגער" איז געווען פראַנקרייך און נאָך איהר א רייה אַנדערע מלוכות צווישען זיי אויך פּוילען. דער קאָנפליקט איז נאָך ביז'ן היינטיגען טאָג נישט פערענדיגט, ווייל ביידע צדדים זענען פערעקשנ'ט און קיינער וויל נישט אָבטרעטען פון זיינע פּרינציפּען.

אין דייטשלאנד

וואו די ווירטשאַפטליכע לאַגע האָט זיך אַלס בעזיגט לאַנד שטאַרק צוגעשפּיצט זענען געקומען צום וואָרט די עקס-רעכטע עלעמענטען מיט היטלער בראש. דער היטלעריסטישער פּסיכאָז האָט בעהערשט דייטשלאַנד כמעט פולשטענדיג, די מעסיגע ברינינג-רעגירונג האָט געמוזט אָפּטרעטען איהר פּלאַץ פאַר דער מעהר מוטיגער און בולטער שאָוויניסטישער פאַפּען-רעגירונג. אונטער דעם דרוק פון היטלער'ן איז די פּאָפּולערסטע לאָזונג אין דייטשלאַנד געווען דאָס פולשטענדיגע איבערייסען מיט דעם ווערסאַלער טראַקטאַט און דאָס אָבזאָגען זיך צו בעצאָהלען קריגס חובות. מען קאָן זאָגען, אַז דער דאָזיגער מאַנעוור איז געווען אַ גינסטיגער פאַר דייטשלאַנד, פאַקטיש איז דייטשלאַנד אַזוי ווי אינגאַנצען בעפרייט געוואָרען פון צאָהלען קריגס-חובות. כאָטש לפנים זענען נאָך פערהאַן חובות, וואָס מען וועט דאַרפען צאָהלען אין יאַנוען.

דאָס האָט צוגעגעבען מוט און האָפערדיגקייט דער היטלעריסטישער פּאַרטיי, וועלכע איז טאַקע שיעור נישט געקומען צו דער מאַכט. די לעצטע וואַהלען, די אינערליכע סכסוכים אין דער פּאַרטיי גופא און דערהויפּט צוליב דעם פערקלערען די מלחמה-חובות: דורך דער אַנטאַגס, האָבען אָפּגעשוואַכט די היטלער-פּאַרטיי און די סכנה פון איבערנעהמען דורך זיי די מאַכט יעדענפאַלס אויף א לענגערע צייט נישט מעגליך געמאַכט.

אין פראנקרייך

וואו נאָך אַפילו אין די לעצטע יאָהרען האָט געהערשט א וואוילשטאַנד און איז געווען אַ לאַנד, וואָס האָט נאָך געקאָנט אויפנעהמען אַ פרעמדע עמיגראַציע איז אין דער לעצטער צייט אויסגעבראָכען אויך אַ גרויסער עקאָנאָמישער קריזיס. דאָס זוכען אויף אַ יעהען פריינד אַ קאָמפּראָמיס מיט דייטשלאַנד און די פערשאַרפטע עקאָנאָמישע לאַגע האָבען דערפיהרט צו אַ הערנעהטערונג פון די ראַדיקאַלע מיט די סאָציאַליסטען און אַזוי אַרום צום קומען פון אַ ראַדיקאַלער רעגירונג צו דער מאַכט.

אין ענגלאנד

איז פאָרגעקומען צוליב דעם גרויסען ווירטשאַפטליכען קריזיס און דער אומגעהויערער אַרבייטסלאָזיגקייט, וועלכע די סאָציאַליסטישע רעגירונג פון מאַקדאָנאַלד איז נישט בכוח געווען אויסצוהאַלטען, צו אַ דעמיסיע פון דעם מאַקדאָנאַלד-קאַבינעט און צום שאַפען פון אַ קאָאַליציע-רעגירונג אונטער דער לייטונג פון מאַקדאָנאַלד. צוליב דער גרויסער אַרבייטסלאָזיגקייט איז די רעגירונג געצוואונגען צו צאָהלען געוואַלדיגע סכומים פון אַרבייטסלאָזען אונטערשטיצונג און אויך צוליב דער אַלגעמיינער שלעכטער ווירטשאַפטליכער לאַגע איז די ענגלישע רעגירונג געווען געצוואונגען היי-יאָהר אָבצושטעלען פונ'ם גאָלד-פּאַריטעט פון פונט און אַזוי אַרום איז געקומען דער בעקאַנטער קראַך פונ'ם פונט.

כאַראַקטעריסטיש פאַר דער ווירטשאַפטליכער לאַגע פון ענגלאַנד איז אויך דאָס, וואָס עס זענען שוין דאָרט אין משך פון היינטיגען יאָהר פאָרגעקומען עטליכע הונגער-מאַרשען פון אַרבייטסלאָזע אין לאָנדאָן.

אויך דאָס קאָאַליציע-קאַבינעט פון מאַקדאָנאַלד ראַנגעלט זיך מיט ריזיגע שוועריגקייטען און האַלט אין כסדר'דיגען וואַקלען זיך.

אין אמעריקא

האָט זיך דער קריזיס היי-יאָהר שטאַרק געגעבען צו פיהלען. די אַרבייטסלאָזיגקייט איז דערגאַנגען צו פאַנטאַסטישע ציפערען. אין דעם לאַנד פון קלאַסישען פּראָספּעריטי, — וואוילשטאַנד קומען פאַר הונגער מאַרשען פון אַ מיליאָן מענשען וואָס ווילען שטורמען דאָס „ווייסע הויז". פון דער אַלגעמיינער אומצופרידענקייט שטאַמט דער ריזיגער נצחון פון די דעמאָקראַטען איבער די רעפּובליקאַנער, וואָס האָט זיך אויסגעדריקט אין דעם זיג פון רוזוועלט'ן געגען הובער'ן אויך דאָרט קומט פאָר אַ ריזיגע אומווערטונג און אומשיכטונג.

אין אַמעריקע ענטשטעהט א טענדענץ פאַר א רעוויזיע פון דעם ביז איצטיגען פערהעלטניש צו אייראָפּע. אונטער דעם דרוק פון קריזיס פּרובען די אַמעריקאַנישע מאַסגעבענדע פאַקטאָרען אָבצושטעלען צו מילדערען דאָס ביז'איצטיגע ספּעקולאַציע סיסטעם.

אין פוילען

זענען מיר געשטאַנען אין דעם פערגאַנגענעם יאָהר אונטער דעם צייכען פון שווערען ווירטשאַפטליכען קריזיס. דער לעבענס-ניוואָ פון די ברייטעסטע מאַסען איז שטאַרק געפאַלען און עס האָט זיך גע-לאָזט פיהרען א געוואַלטיגע אַרבייטסלאָזיגקייט אויף אַלע געביטען. מען האָט זיך אין אָנהויב יאָהר גע-טרייסט אויף אַ בעסערער קאָניונקטור אין הערבסט, אָבער אַלע האָפנונגען זענען צעריגען געוואָרען ווי אַ זייפען-בלאָז, נישט בלויז, וואָס עס איז נישט געקומען צו קיין בעסערונג פון דער ווירטשאַפטליכער לאַגע, נאָר גראָד להיפך, צו אַ נאָך געשטייגערטער פערערגערונג און כמעט צו אַ פולשטענדיגען צוזאַמענברוך פונ'ם ווירטשאַפטליכען לעבען.

פּאָליטיש — ווייסען מיר דאָך, עס האַלט אין דער מאַי-רעזשים.

ארץ-ישראל

דאָס איז דאָס איינציגע לאַנד וואו מיר קאָנען מאַכען דעם בילאַנס פון דעם פערגאַנגענעם יאָהר נישט מיט קיין העפיציט נאָר מיט אַ גרויסער הכנסה.

ארץ-ישראל איז ביי היינטיגען טאָג דאָס איינציגע לאַנד אָהן אַרבייטסלאָזיגקייט און אָהן ווירטשאַפטליכען קריזיס, פערקעהרט, אין א"י איז היינט פערהאַן — מען קאָן דאָס דרייסט זאָגען — אַ פּראָספּעריט, אין פולען זין פון וואָרט, אַ אויפבליה אויף אַלע געביטען פונ'ם עקאָנאָמישען לעבען. אין דעם פערגאַנגענעם יאָהר האָט זיך די עמיגראַציע בעדייטענד פערגרעסערט און עס איז צו האָפען, אַז אויך ווייטער וועט זיך די לאַגע אַלץ פערבעסערען. עס איז כאַראַקטעריסטיש די סטאַטיסטיק פון דער א"י רעגירונג, אַז זי האָט אין דעם בודזשעט פון 1932 אַ עודף פון 1,000,000 פונט שטערלינג.

אַ פרעהליכע ערשיינונג איז אויך דאָס, וואָס אויך דער מיטעלשטאַנד האָט זיך פּראָאינטערעסירט מיט א"י און אינוועסטירט דאָרט זיינע קאַפּיטאַלען. אַזוי למשל טראַגט זיך אַריבער דער קליינער יודישער קאַפּיטאַל פון אַמעריקע קיין ארץ-ישראל דאָס איז הערפאַר ווייל אין אַמעריקע קאָן מען צוליב דעם קריזיס מיט די קליינע קאַפּיטאַלען גאָרנישט אויפטון און מען קאָן נישט ציהען פון איהם קיין חיונה.

מען מוז אויך בעצייכנען, אַז זייט וואוקאָפּ איז געוואָרען הויך-קאָמיסאַר איז אין דער פּאַלעסטינאַ-אַדמיניסטראַציע איינגעטרעטען א שטוואָס ליבעראַלערע איינשטעלונג צו אונז און די פּאָליטישע לאַגע איז געוואָרען פאַר אונז אַביסעל גינסטיגער.

מיר שטעהען אויף דער שוועל פונ'ם נייעם יאָהר. צי וועט עס דער מענשהייט ברענגען א יועלכע עס איז ערלייכטערונג? צי שטעהען מיר ערב נייע ווירטשאַפטליכע ערשיינונגען?

עס לאָזט זיך נישט שפּילען אין קיין נביאות. זאָל ליבער די צוקונפט אַליין רעדען!

בן-ציון צאגנער.

ביי די לאדזער קאלאניאל-הענדלער

וועגען סטעמפּלען מאסען און געוויכטער

זונטאָג איז פאָרגעקומען ביי די קאָלאָניאַל-הענדלער פּאַמאָרסקא 15 די צווייטע „שמועסען-פערזאַמלונג". צווישען פיל אַנדערע זענען בעריהרט געוואָרען די פראַגען, הנחות-פּאַטענטען אויפ'ן יאָהר 1933, האַנדעלס-ביכער, סטעמפּלען די וואָגען און געוויכטער. די לעצטע צוויי פראַגען האָבען אַרויס-גערופען די גרעסטע פּעראינטערעסירונג. ביים סטעמפּלען וואָגען און געוויכטער ווערען געמאַכט אומגעהויערע שוועריגקייטען און קאָסטען. די פּע-טענטען מוזען זיך צופרעש מעלדען און איבערגע-בען די וואָגען און געוויכטער דורך דעם סטעמ-פּעל-אַמט אַנגעוויזענע שלאָסער'ס, נישט אַמבעלאַנג פון דעם צי די וואָגען און געוויכטער זענען אין גוטען אָדער שלעכטען צושטאַנד, וואָס איז פער-בונדען מיט גרויסע קאָסטען. דאָס ערלעדיגען די פראַגע ווערט איבערגעגעבען דער פערוואַלטונג, וועלכע וועט אויף איהרע נאָהענטסטע שריט אַנגע-מען אַ שטעלונג.

די פראַגע וועגען געבעקס שטעלט זיך אַרויס. אַז פיל בעקער נעהמען פון די געוועלב-בעזיצער דעם זעלבען פּרייז וואָס זיי פערקויפען דעם ענ-צעלנעם אָפּנעהמער אין זייערע געוועלבער, ס'וועט רען אַרויסגערוקט פיל פּראָיעקטען ווי מאַכען א קאָאָפּעראַטיווע בעקעריי, שליסען אַנ'אָפּמאַך מיט איינציגע בעקערס, וועלכע זאָלען צושטעלען די מיט-גלידער געבעקס א. א. די פראַגע ווערט אויך אי-בערגעגעבען דער פערוואַלטונג.

באַלד נאָך דער פערזאַמלונג האַלט אָפּ די פערוואַלטונג א זיצונג און נעהמט אָן א בעשלוס צו רופען אויף מאָרגען מיטוואָך א געמיינזאַמע קאָנ-פערענץ מיט די בעקער און בעטראַכטען די ברע-נענדיגע פראַגע. גלייכצייטיג ווערט אויסגעוועהלט א דעלעגאַציע, וועלכע וועט אינטערווענירען ביים לייטער פון וואָגען און מאָסען-אַמט.

גענויער צירקולאר פון פינאנץ-מיניסטער

וועגען עקזעקוציעס איז יום-טוב-טעג און וועגען פערזענליכע רעוויזיעס

דאָס פינאַנץ-מיניסטעריום האָט אַרויסגעגע-בען אַנ'אָקולניק ג. ל. ד. פ. 46.803/1/32 אין וועל-כען ס'ווערט געזאָגט:

1) אַז אַדורכפיהרען עקזעקוציעס אום זונטאָג חגה-טעג און ביינאַכט, דאַרפען זיין בעגרעניצט נאָר צו אויסנאַהמספעלען, ווען ס'גייט אין דעם, אַז דאָס אָפּלייגען פון אַדורכפיהרען די עקזעקוציע קאָן צונישט מאַכען דאָס אַרויסבעקומען דעם שטייער.

2) אַדורכפיהרען פערזענליכע רעוויזיעס דאַרפען די שטייער-אַמטען נאָר אין לעצטען פאַל, ווען אַנדערע מיטלען האָבען זיך אַרויסגעוויזען פאַר נישט-גענוגענדע.

די בעאַמטע, וועלכע וועלען נישט ריכטיג אויסנוצען זייערע בעפאָלמעכטיגונגען וועלען צוגע-צויגען ווערען צו דער פעראַנטוואָרטליכקייט, ביז צום קינדיגען.

—:XX:—

נייער פאלקסבלאט

דאס לאדזער לעבען

נייער פאלקסבלאט

דינסטאג 3 ה טבת תרצ"ג

יאנואר

זון-אויפגאנג 7.45
זון-אונטערגאנג 3.32

מ'קאנטראלירט די אונטערנעהמונגען

נישט פערלענגערט דעם טערמין פון אויסקויפען פאטענטען

צוגעמאכט געשעפטען — אויס מורא

(2) ווי ס'איז געווען פאראויסצוזעהן, איז נישט פערלענגערט געווארען דער טערמין פון אויסקויפען פאטענטען.

אין שייכות דערמיט זענען שוין נעכטען פאר־געקומען קאנטראלעס פון די פינאנץ־אמט־קאנטראלערען, און וואו ס'איז נישט געווען אויסגעקויפט דער פאטענט, האט מען צוגעפעשטעלט פראטא־קאלען און בעשטימט שטראפען.

ס'איז כדאי צו בעמערקען, אז ביז'ן 15. ד. ח. דויערט די הנחה־צייט פון אויסקויפען פאטענטען, ד. ה., אז ביז דעם דאזיגען טערמין קאן איטליכער סוחר אויסקויפען א פאטענט, אהן דעם בעצאהלען שטראף פאר'ן אפשלעפען די צייט.

און דאך דראהט איטליכען סוחר די עוועגטואר־ליטעט, אז אין פאל, ווען א קאנטראלער וועט טרעפען־שטעלען א מאנגעל אין א נייעם פאטענט — וועט ארויפגעלייגט ווערען א שטראף.

עס איז כאראקטעריסטיש דער פאקט, אז נעכטען איז קאנסטאטירט געווארען א רייהע פאלען פון נישט עפענען די געשעפטען, אויס מורא פאר'ן אנקומען פון די קאנטראלערען.

50 פראצענט סוחרים, הענדלער און האנדווערקער

האבען נישט אויסגעקויפט קיין פאטענטען

א שווער יאהר האבען דורכגעמאכט די סוחרים און בעלי־מלאכות, קוים וואס זיי האבען דאס יאהר ווי עס איז דורכגעשלעפט. אבער נאך ערגער האט זיך אנגעהויבען דאס נייע יאהר 1933.

נעכטען איז געווען דער לעצטער טערמין אויף אויסצוקויפען פאטענטען. עס איז געווען בע־וואוסט אז דאס פינאנץ־מיניסטעריום וועט אויף קיין שום הנחות נישט געהן. ביז נעכטען זענען די בעלי־מלאכות און סוחרים ארומגעלאפען זוכען אנ־הלוואה אויף אויסצוקויפען פאטענטען. די לאמבאר־דען זענען געווען פול און דאך...

דאך האבען בערך 50 פראצענט פון די סוח־רים און האנדווערקער קיין פאטענטען נישט אויס־געקויפט. זיי האבען נישט געקאנט געפינען די פאר צעהנדליג זלאטעס.

דאס איז דער בעסטער בעוויז, אז די דא־זיגע מענשען האבען שוין באמת קיין שום עצה נישט געהאט, אז זיי האבען אלץ געטון צו אויסי־צומיידען צוועגמועלע שטראפען. אז זיי האבען אלץ געטון, כדי זיך צו ראטעווען פון אונטערגאנג. און אויב עס איז זיי דאך נישט געלונגען אויסצוקוי־פען די פאטענטען, איז א סימן, אז זיי האבען שוין קיין שום עצה נישט געהאט.

יאהר־יעהרליך פלעגען ביז'ן 31־טען דע־צעמבער אויסגעקויפט ווערען 90 פראצענט פא־טענטען, די איבעריגע 10 פראצענט האבען אדער אויסגעקויפט אין די ערשטע טעג יאנואר אדער ליקווידירט זייערע אונטערנעהמונגען.

דער פאל, אז קנאפע 50 פראצענט זאל נישט אויסקויפען קיין פאטענטען טרעפט דאס ערשטע מאל זינט פוילען איז געווארען אומאבהענגיג.

דארף מען נאך א בעסערע אילוסטראציע וועגען דער רואין און פאופעריזאציע פון שטאטי־שען עלעמענט?

אין משך פון חודש דעצעמבער האבען אלע ווירטשאפטליכע ארגאניזאציעס אלארמירט דאס פינאנץ־מיניסטעריום, אויפווייזענדיג, אז די לאגע פון די סוחרים און האנדווערקער איז א מורא'דיגע. יעצט זעהט מען, אז די דאזיגע ארגאניזאציעס זענען געווען מעהר ווי גערעכט.

דאס מיניסטעריום האט געהאנדעלט צו שארף, נישט ווילענדיג איינגעהן אויף קיין שום הנחה לטובת די, וואס דארפען אויסקויפען פאטענטען.

מארגען וועלען דעלעגאציעס פון א גאנצער רייהע ווירטשאפטליכע אינסטיטוציעס אינטערוועני־רען אין פינאנץ־מיניסטעריום לטובת די, וואס הא־בען נישט בעוויזען אויסצוקויפען קיין פאטענטען. די דעלעגאציעס וועלען פרובען בעווייזען, אז די דאזיגע 50 פראצענט פון די הענדלער און סוחרים געפינען זיך אין אזא לאגע, אז מען מוז נעהמען אין אכט די ביטערע לאגע פון די רואינירטע און מסכים זיין אויף געוויסע הנחות.

ווער וועט צאהלען דעם פערקלענערטען אומזאץ־שטייער אויפ'ן יאהר 1933?

מיר מאכען אויפמערקזאם, אז פון דער ווי־טיגער הנחה צו צאהלען ווינציגער אומזאץ־שטייער פון ניי־יאהר אן, וועלען געניסען נאר די סוחרים, וואס פערקויפען די סחורה אין זעלבען צושטאנד ווי זיי קויפען, דאגעגען די סוחרים, וואס ארבייטען אויס פון דער געקויפטער סחורה, אנדערע ארטיקלען, זיי וועלען ווייטער צאהלען 2 און א האלבען פראצענט אומזאץ־שטייער. דאס דאזיגע איז נוגע למשל מעהל־סוחרים, וואס קויפען תבואה און לאזען דאס אליין אויסמאהלען, לעדער און שיך־סוחרים, וואס קויפען לעדער און זיי גיבען צוועק אויסצוארבייטען שיך, קליידונגס־געשעפטען, וואס קויפען שטאפען און גיבען ארויס צו מאכען דערפון פערטיגע מלבושים, אדער זיי ארבייטען אויס אין אייגענע ווארשטאטען.

אין צוזאמענהאנג דערמיט, וואס פון נייעם יאהר אן וועט מען שוין אין אלע בראנזשעס צאה־לען א קלענערען אומזאץ־שטייער, זענען טייל סוחרים אין א טעות און מיינען, אז די פיערטע זאליטשקע פארן יאהר 1932, וואס פאלט אויס צו צאהלען ביזן 15־מערץ 1933 וועט מען שוין אויך צאהלען א העלפט. דאס איז א טעות. אלע זאליטש־קעס וואס קומען פארן יאהר 1932 און דערין אויך די 4־טע פון 15־טען מערץ 1933, וועלען זיין אין דער זעלבער גרויס ווי זיי זענען אנגע־געבען אין די צאהלונגס־אויפפאדערונגען.

דאגעגען די נייע זאליטשקעס, וואס געהע־רען שוין צום יאהר 1933, וועגען וועלכע מען וועט ארום מאנאט אפריל 1933 בעקומען נאטי־צען, וועלען שוין זיין א העלפט קלענער פון די איצטיגע זאליטשקעס.

זעלבסטפערשטענדליך וועלען די זאליטשקעס זיין אויף א העלפט קלענער, אויב מען וועט דעם אומזאץ שאצען אזוי ווי פריהער, נישט גרע־סער.

אלזא, נאך די לעצטע זאליטשקע אין מערץ וועט זיין לויט 2 און א האלבן פראצ. נאכהער שוין א דריפלפט.

די סוחרים אפילו 3־טע קאטעגאריע, וואס פיהרען איין בוכהאלטעריע, וועלען דעם אומזאץ־שטייער צאהלען מאנאטליך און 15 טעג נאך יע־דען מאנאט דארף מען צוזאמענרעכענען דעם אומ־זאץ פון לעצטען חודש און מען דארף שרייבען צום שטייער־אמט א מעלדונג, אז לויט דער פראווי־זארישער אויסרעכנונג איז דער אומזאץ פון פערי־גען מאנאט געווען אזוי פיעל, וואס מאכט אויס אזא סומע אומזאץ־שטייער. די סומע, וואס דאס בעטרעפט, קאן מען אריינטראגען יעדען חודש.

בעראטונג פון יוד. פאבריקאנטען

וועגען ארבייט פאר יודישע האנט־וועבער

די טעג איז מיט דער בעטייליגונג פון לא־דזער „ארט" פארגעקומען א בעראטונג, אין וועלכער עס האבען אנטייל־גענומען א רייהע יודישע פאברי־קאנטען, וואס גיבען ארויס ארבייט פאר האנד־וועבער, צוזאמען מיט די ארבייטסנעמער.

עס איז בעטראכט געווארען די פראגע וועגען דער קאנקורענץ פון דער פראווינץ און דער מעגליכקייט צו בעשעפטיגען די יודישע האנדווע־בער אין לאדז.

נאך אנ'אויספיהרליכען מיינונגס־אויסטויש. האבען די יודישע פאבריקאנטען זיך מתחייב געווען צו געבען א טייל פון דער ארבייט די היגע יודי־שע וועבער, הגם דער ארבייטס לוין וועט בעטרע־פען א ביסעל טייערער, ווי אויף דער פראווינץ.

די רעזאלוציע וועגען דעם ענין לויטעט:

„נעהמענדיג אין בעטראכט די אויסערסט שווערע לאגע פון די יודישע האנד־וועבער אין לאדז, פערפליכטען זיך די אנוועזענדע יודישע פא־בריקאנטען צו בעשעפטיגען די יודישע האנדוועבער מיט א טייל פון דער ארבייט, וואס זיי וועלען אפ־נעהמען פון דער פראווינץ, הגם דער ארבייטס־לוין וועט אויספאלען עטוואס טייערער.

עס ווערט אויך אנגענומען א בעשלוס זיך צו ווענדען, דורך דער פערמיטלונג פון דער פרעסע, צו אלע יודישע פאבריקאנטען, וואס ארבייטען אויף דער פראווינץ וועגען דעם זעלבען ענין".

אויף דער דאזיגער בעראטונג האבען די אנ־וועזענדע פאבריקאנטען באלד אפגערעדט מיט די האנדוועבער זיי זאלען קומען נעהמען ארבייט.

א קאמפאט נאר זאקאפאנע

ער איז געבליבען אין וואגאן אין די בלויזע אונטערוועש

(2) מוריצי לעווין (פון גלובנע 62) האט פערבראכט דעם היי־יאהריגען סילוועסטער אין זא־קאפאנע, און זונטאג איז ער צוריקגעפאהרען קיין לאדז.

אינם וואגאן 2 קלאס איז געווען 2 זאכען: ס'איז געווען זעהר הייס, און ס'איז קיינער נישט געווען...

האט זיך לעווין אויסגעטון אינגאנצען, און אין בלויזען אונטער־וועש זיך אוועקגעלייגט כאפען א „דושים".

אז ער האט זיך אין א צייט שפעטער אויפ־געוועקט איז איהם געווארען פינסטער פאר די אויגען:

זיינע מלבושים, דעם פעלץ די וואליזקעס — אלץ האט מען איהם צוגענומען און איבערגעלאזט „יצק סטאי".

ס'האט נישט געהאלפען, וואס ער האט אפ־געשטעלט דעם צוג, וואס ער האט געמאלדען אין דער פאליציי.

ס'האט דערוויל גארנישט געהאלפען.

רעגיסטראציע פון ארבייטסלאזע

צו בעקומען די מלוכה־אונטער־שטיצונג פאר'ן חודש יאנואר 1933

וועט פארקומען מיטוואך, דעם 4 יאנואר 1933.

אלע אותיות פון A ביז Z דארפען זיך רעגיסטרירען אין דעמזעלבען טאג.

שלמה דאווידאוויטש ווערט געזוכט

פרוי גאנזאלז אין פאריז זוכט אין א דרינ־גענדער אנגעלעגענהייט דעם ה' שלמה דאווידא־וויטש פון לאדז.

גענויע אינפארמאציעס ערטיילט דער סע־קרעטאר פון דער קהלה, וואו עס געפינען זיך אויך דאקומענטען פאר'ן בעטרעפענדען.

אפטייקען

היינטיגע נאכט־דיזשורען

(2) היינט בייגאכט דיזשורירען: ש. יאנקע־לעוויטש (אלטער מארק 9), ל. שטעקעל (לימא־נאווסקיעגא 37), ב. גלוכאווסקי (נארוטאוויטשא 6), ס. האמבורג (גלובנא 50), ל. פאוולאווסקי (פעט־ריקאווער 307), א. פיאטראווסקי (פאמארסקא 91).

א פונאנדערגעקייטעלטער צוג

(2) אויף דער ליניע קראקע־לאדז האט זיך נעכטען פונאנדערגעקייטעלט אין וועג א צוג, וואס איז געגאנגען פון קראקע קיין לאדז.

מחמת דעם פארפאל איז דער דאזיגער צוג אנגעקומען קיין לאדז מיט א פערשפעטיגונג פון אנדערטהאלבען שעה.

די דערלויבענישען אויף געוועהר

(2) מחמת דעם, וואס עס זענען נאך נישט אויסגעארבייט געווארען די נייע דערלויבענישען אויף געוועהר, זענען די פאר א יאהריגע גילטיג ביז'ן 31 מערץ ה. י.

די נייע דערלויבענישען וועלען וואהרשיינ־ליך ארויסגעגעבען ווערען בזה האופן, אז צום 1 אפריל ה. י. זאלען זיי אויסגעטוישט ווערען.

הפסקה אין די שטאטישע געריכטען

(2) צוליב דער אויסערגעוועהנליך אנגע־שטרענגטער ארבייט אין די שטאטישע געריכטען, וואס האט דעם ציל צו ערלעדיגען די אלע ענינים פון פאר'ן 1 יאנואר ה. י., איז אין די היגע געריכטען פערארדענט געווארען א הפסקה פון נעכטען ביז'ן 7 ד.ח.

אזוי ארום וועלען היינטיגע וואך נישט פארקומען קיין שום פראצעסען.

עס אמטירען בלויז די קאנצעלאריעס פון די שטאטישע געריכטען.

Dr. med. **H. LUBICZ**

ספעצ. פאר הויט, ווענערישע און געשלעכטס־קראנקה.

צעגעלניאנא 7, טעל. 32־141

נעמט אן פון 8–10 פריה, פון 12–2 נאכמ. און פון 5–8 אוונד. זונטאג פון 9–11 בייטאג.

קאמעראל־און קליינ־קונסט־טעאטער „אראראט"

קינסטל. אנפיהרונג: משה בראדערזאן. אל. 1־טער מאי 2.

היינט, דינסטאג — 1 פארשטעלונג: אנהויב 9.45 אוונט

אאכס פאר א גראשן

רעוויו אין 2 טיילען, 16 בילדער

אויסגעפירט פון קינסטלערישן „אראראט"־אנסאמבל (לויט א.ב.) בירנבוים דוד, בערגמאן יואל, בלאט אברהם, דזשיגאן שמעון, ליליאנא, פעטערמאן מאניא, סטרוגאטש יוסף, שיינע מרים, זאנדעל יאנא, שווארץ הלא, שאכעט ראמא, מארקא אירמא.

מוזיק־קאמפאזיטאר: דוד בייגעלמאן. דעקאראציעס: דינה מאטוס און א. הענדלער.

קינסטלערישער מאנק־קווארטעט. בילעטן צו באקומען אין קאסע פון קאמעראל־טעאטער

פארפט נישט אוועק קיין אויסגעברענטע לעמפלעך!

ווייל פאר יעדע אלטע זשארובקע בעקומט איהר צוריק א גאראנ־טירט לעמפעל געגען צוזאהלונג — א העלפט פון פרייז. —

מ. זענדעל פלאץ וואלנאשטשי 9

(פראנט־געוועלב), רוג נאוואמיעסקא.

איך קויף אלטע זשארובקעס יעדען קוואנטום.

טראַגישער זעלבסטמאָרד פון אַ יודישן סוחר

בעכטע איז אונזער שטאָט אַלאַרמירט געוואָרען פון אַ שרעקליכען זעלבסטמאָרד וואָס איז בעגאַנגען דער 70־יעהריגער יודישער סוחר ישראל העלער, אַראָפּוואַרפענדיג זיך פון זעקסטען שטאָק אין האָטעל „סאַוואָי“. מיר דערוויסען זיך וועגען דעם פאָלגענדע פּרטים.

זייט 3 יאָהר וואוינט אין אַ צימער אויפ׳ן 4־טען שטאָק אין האָטעל „סאַוואָי“ דער 70־יעהריגער סוחר ישראל העלער. נעכטען 10 אַ זייגער אין אָווענט איז העלער אַהיימגעקומען אַזוי ווי שטענדיג, געריידט מיט׳ן האָטעל־דירעקטאָר און מיט אַ שכן און נישט אַרויסגעוויזען קיין שום אויפרעגונג, שפּעטער איז ער געגאַנגען שלאָפען.

העלער האָט נישט געוואוינט מיט זיין פאַמיליע אין לאָדז, זיין פרוי איז מיט אַ יאָהר צוריק געשטאָרבען אין בערלין, ער האָט נאָר איין טאָכטער וואָס וואוינט אין אויסלאַנד. פאַר דער מלחמה איז העלער געווען אַן אינדוסטריעלער, געקומען איז ער פון קורלאַנד, ביים מלחמה־אויסברוך איז ער אוועק קיין בערלין און מיט 3 יאָהר צוריק איז ער צוריקגעקומען קיין לאָדז אַלס פאַרטרעטער פון אַ גאַנצע ריי אויסלענדישע גאַרן־פירמען, ער איז צוערשט געווען אַ פאַרמעגליכער מענש, אָבער לעצטענס האָט ער געהאַט שטאַרקע פאַרלוסטען און איז רואינירט געוואָרען, וואָס האָט אויף איהם פסיכיש זעהר שטאַרק געווירקט.

היינט אינדערפריה האָט דער וועכטער פון האָטעל „סאַוואָי“ בעמערקט אויפ׳ן דאַך פון אייבערשטאָקיגען בנין וואָס איז צוגעמויערט צום האָטעל עפּעס אַ שוואַרצען פלעק, ער האָט צוגעשטעלט אַ לייטער און איז אַרויף אויפ׳ן דעכעל, דאָ האָט ער בעמערקט אַ צושמעטערטען טויטען קערפּער פון אַן עלטערען מענש, ווי ס׳האָט זיך באַלד אַרויסגעשטעלט איז דאָס געווען ישראל העלער, וועלכער האָט זיך אַרויסגעוואָרפען פון טרעפּען־פענסטער צווישען פינפטע און זעקסטען שטאָק און געפאַלען אויפ׳ן דאַך דער אַרויסגערופענער דאָקטאָר האָט נאָר געקענט קאָנסטאַטיר׳ן דעם טויט פון זעלבסטמערדער, ווי דער דאָקטאָר ערקלערט איז דער זעלבסטמאָרד פאָרגעקומען צווישען 2 און 5 ביינאַכט, העלער איז געווען אין נאַכט־העמד, אין שטובען־פאַנטאָפעל און איבערגעוואָרפען די מאַרינאַרקע.

העלער האָט געשעצט פאַר אַ סאָלידען סוחר און זעהר אַנשטענדיגער מענש, דער זעלבסטמערדער האָט איבערגעלאָזען אַ בריף צו זיין טאָכטער אין בערלין.

היינט און פאָלגענדע טעג!
פילם־מייסטערווערק פון רעזשי
S. Van Dyke א. נ.

NENITA

די בלום פון האַוואַנאַ

סימפאָניע פון לידער, ליבע און טענץ, געשאַפען אויפ׳ן גרונד פון לעבען און זיטען פון די איינוואוינער פון די אינזלען אויף די ווייטע צפון־ימים.

אין די הויפּט־ראָלען:

LUPE VELEZ,
LAWRENCE TIBET,
ERNEST TORRENCE

אויסערן פּראָגראַם: קלאַנג־צוגאַבע און לאַנד־אַקטואַליטעטן.

מערקלענערטע פּרייזען פון די פּלעצער. הנחה־בילעטן גילטיג אָהן בעגרענצונגען. אָנהויב אין שבת און זונטאָג 1 בייטאָג, אין געוו. טעג 4.30 אַ זייגער נאָכמיטאָג. דער זאַל איז גוט בעהייצט.

שוואַרץ־שבת אין דער סילוועסטער־נאַכט

האָט געמאַכט אַן אַרבייטער, וועלכער איז שיכּורהייד געגאַנגען פערשיט

(2) והערנעכטען ביינאַכט האָט זיך אין דער וואוינונג פון דער משפּחה בלאַשטשיק (אויף וואַפּיענקא 51) געמאַכט חגא.

געשעהען איז דאָרט פאָלגענדעס.

מיט עטליכע חדשים צוריק האָט דער באַלעבאָס פון דער וואוינונג, דער אַרבייטער בראַניסלאַוו בלאַשטשיק בעקענט זיין ווייב, העלענא מיט אַ געוויסער מיידעל, וועלכע ער האָט פאָרגעשטעלט אַלס זיינע אַ ווייטע קרובה.

מילא, אַ קרובה איז אַ קרובה!

איז העלענא געוואָרען מיט דער כלומרשטער קרובה קנעפּעל שבקנעפּעל גאָר באַהענטע קאָלעזשאַנקעס.

די קרובה איז געוואָרען אַן אָפטער און אַנגעלייגטער גאַסט ביי די בלאַשטשיקס, און אַז מ׳איז אין דער סילוועסטער־נאַכט מקיים געווען די סעודת מצווה, איז, פאַרשטייט זיך, אויך די קרובה געווען פון די געלאַדענע געסט!

ויהי — און עס איז געווען, אַז דער שנאַפּס האָט אָנגעהויבען צו רעדען ווערטער אין די בגילופינדיגע קעפּ, און אַז דער „מלך פּנים סילוועסטער סודר“, בראַניסלאַוו בלאַשטשיק איז געוואָרען גאָר האָפּערדיג, האָט ער זיך אַ נעהם געטון צו דער קרובה גאָר נישט אויף שפּאַס.

דאָ האָט העלענא בפירוש דערזעהען. אַז די קרובה איז קיין קרובה נישט, נאָר גאָר עפּעס אַנדערש, ווי למשל, אַזויגס, וואָס הויבט זיך אויך אָן אויף אַ „קוף“, ווי דהיינו — אַ קאָכאַנקע.

די יונגע פרוי בלאַשטשיק, וועלכע האָט זיך געפיהלט טיף בעליידיגט אי (איהרע הייראַטס־געפיהלען, האָט זיך נישט איינגעלאָזט אין לאַנגע פּילאָזאָפיעס, נאָר תיכף ומיד געכאַפּט אַ פלעט־אייזען, און זיך גענומען די קרובה׳טע צו פּרעסען דעם קאָפּ...

לאַנג אויסהאַלטען אַזאַ כּיבוד האָט די קרובה׳טע נישט געקאָנט, און זי איז עוקר געווען.

דערפאַר אָבער האָט פּאַנאַטאַוויטש געהאַט צו טון מיט העלענ׳ען און בראַניסלאַוון, וועלכע האָבען צושפּאַלטען קעפּ, און מיט העלענאַס ברודער, מיכאל פשיבילאַק, ביי וועלכען עס איז צוקאַליעטשעט די לינקע האַנט.

דאָס איז געווען דער רעזולטאַט פון אַ משפּחה־קאַמף אין דער נאַכט פון הייליגען סילוועסטער.

נאָך אַכצעהן יאָהר צוריקגעקומען

און געטראָפען זיין ווייב מיט אַ קופּע קינדער

(א) אין 1914 האָט אויף פראַנציסקאַנער גאַס געוואוינט דער 25־יאָהריגער אפרים קאַלמאַנאָוויטש צוזאַמען מיט זיין יונג ווייבעל, די 25־יאָהריגע אסתר.

מיט׳ן אָנהויב פון דער מלחמה, איז אפרים אוועק אין די שלאַכטען, און איז נעלם געוואָרען.

דער ווייב האָט ער איבערגעלאָזט אין דער איידערבער קאַסע 105,000 רובל און ציהרונג אין דעם ווערט פון 14 טויזענד רובעל.

די ערשטע צייט האָט אפרים געשריבען בריוו לקח פון פראָנט, און דאָ האָט ער פלוצים אויפגעהערט צו שרייבען.

אסתר האָט דערווייל מאַרין געלד געקוויפט אין קאַליש 2 הייזער, און אַז זי האָט זיך מיאש געווען אין איהר מאַנס צוריקקעהר, האָט זי אַרויסבעקומען אַ היתּר מאה רבנים, און אין יאָהר 1920 חתונה געהאַט מיט איינעם פּרייענבערג.

אפרים האָט בינו לבינו דורכגעמאַכט שבעה מדורי גיהנום: געווען אויפ׳ן פראָנט, זיך אָפּגעגעבען אין „פּליכטן“, ענטלאָפען פון אינטערנירונגס־לאַגער, און — דיך „פּערפלאָנטערט“ מיט עפּעס אַ האָלענדערין, מיט וועלכער ער האָט אָפּגעוואוינט אין פּאַריז ביז 1932.

וואָס ווייטער איז איהם אָבער געגאַנגען אַלץ ערגער און ערגער, און אַז עס ווערט גאָר ביטער דערמאָהנט מען זיך... אין׳ם אייגענעם ווייב.

איז ער דעם 11. אויגוסט 1932, ווי אַ דונער פון העלען הימעל אַראָפּגעקומען קיין לאָדז, און אויסגעזוכט זיין ווייב, וועלכע וואוינט אויף פּיאָטרקאָווא 10.

אויפ׳ן האַרצען איז איהם געווען שטאַרק זויער, אָבער אַז ער האָט דערזעהען אין שטוב אַרומדרעהען זיך אַ חברה קליינע עסערלעך, מיט וועלכע ער האָט קיין שייכות נישט געהאַט — האָט ער מחמת גרויס פאַרביטערונג אַרויסגעכאַפּט אַ מעסער און צושטאָכען דאָס ווייב.

דאָס היגע געריכט האָט איהם נעכטען פאַרמשפּט אויף 3 חדשים טורמע.

יודיש טעאַטער „סקאַלאַ“, שרודמיעסקאַ 15

גאַסטשפּילען פון די ליבלינגע, אונזערע בני־עיר

די טעמפּעראַמענטפולע סובּרעטין
חנה לערנער

דער פענאָמענאַלער זינגער־אַקטיאָר
דוד זיידערמאַן

צוזאַמען מיט׳ן גאַנצען אַנסאַמבל.

אַלע זענען ענטציקט! היינט, דינסטאָג, 9 אָוונט היינט! אַלע זענען בעגייסטערט!
גרויסע פּאָפּולערע פאַרשטעלונג פון 60 גר. ביז 2.20 זל.
גרויסע מעלאָדישע אָפּערעטע פון רבּניש־דאָרפישן לעבען אין 3 אַקטן

אונזער רבּינו

20 נומערן פון די שענסטע חסידיש־רבּנישע מוזיס.

בילעטן צו בעקומען אין קאַסע פון טעאַטער.

פלוצלינג געשטאָרבען אַן אַנבעקאַנטע יודישע פרוי

(—) אין טראַמוואַי נומער 8 אין אויפ׳ן עק פּיִנסקיעגאָ און פּאָמאָרסקאַ נישט־גוט געוואָרען אַ יודישע פרוי. מ׳האָט אַלאַרמירט די פּאָגאָטאָוויע, נאָר איידער דער דאָקטאָר איז נאָך געקומען איז די פרוי שוין געווען טויט. מ׳האָט זי אָפּגעפיהרט אין פּראָזעקטאָריום. קיין שום דאָקומענטען האָט מען ביי איהר נישט געפונען און ביז נעכטען אָווענט האָט מען נישט געקענט דערגעהן ווער די פאַרשטאָרבענע איז.

ווער ס׳וויסט עפּעס וועגען דער פרוי ווערט געבעטען תיכף מיטצוטיילען אין „חסד של אמת“.

פון דער לאָדזער עלעקטראָווניע

די דירעקציע פון דער לאָדזער עלעקטראָווניע אַקצ. געז. טיילט מיט די אָפּנעהמער פון עלעקטרישען שטראָם, אַז פון 2־טען יאַנואַר 1933 וועט אַרויסגעגעבען ווערען דעם פּערסאָנאַל, וואָס ער פירט די פונקציעס אין שטאָט גרויסע לעגיטימאַציעס מיט פאָטאָגראַפיעס, וואָס זענען פאַרזעהען מיט אַ שטעמפּעל, פירמאָווע פּלאָמבעס און אונטערשריפטען פון דער דירעקציע, פאַרצייכענט די אַרט דינסט־פונקציעס. די ביז איצטיגע לעגיטימאַציעס זענען געוואָרען ערקלערט פאַר אונגילטיג, די נייע זענען גילטיג ביז ענדע 1933.

די ה״ה אָפּנעהמער פון עלעקטרישען שטראָם ווערען געבעטען צו פאַרלאַנגען צו ווייזען די דינסט־לעגיטימאַציעס ביי די עלעקטראָווניע־בעאַמטע אין געגענפאַל וועט די דירעקציע פון דער עלעקטראָווניע נישט טראָגען קיין שום פאַראַנטוואָרטליכקייט פאַר מיסברויכען פון פּערזאָנען, וואָס זענען נישט פאַרזעהען מיט לעגיטימאַציעס פון דער עלעקטרישער געזעלשאַפט.

ר. איזראַעל

משפּחות אין פלאַמען

סענסאַציאָנעלער ראָמאַן

פון יודישען פאַמיליען־לעבען

(59

— איהר האָט דוכט זיך געבעטען די פּאָליציי מיך צו בעזוכען אין אָווענט, האָט די באַראָנין געזאָגט, ביטע זעהר, איך האָב גאָרנישט געגען דעם. אָבער זאָגט מיר אויפריכטיג, צי הייסט איהר טאַקע, אָדער בעסער געזאָגט, צי האָט איהר אַמאָל געהייסען מאַריאַן ביאַלאָפּאָלסקי?

דער ריכטער האָט געמאַכט אַ שריט צוריק אין שטוב אַריין. ער איז געוואָרען איבערראַשט, ערשט איצט האָט ער פאַרשטאַנען די ווערטער פון דער באַראָנין מיט עטליכע מינוט צוריק, אַז זי הייסט מעהר וועגען איהם ווי ער וועגען איהר.

— וואָס איז דאָס אַ טייוועל, אָדער אַ פרוי? האָט ער זיך געטראַכט

די באַראָנין האָט בעמערקט זיין איבערראַשונג אָבער מיט איהר שטענדיגען שמייכעל האָט זי געזאָגט

— פרעגט מיך גאָרנישט, ווייל איך וועל אייך גאָרנישט זאָגען, אין איינעם בין איך גאָר איבערצייגט, אַז איהר הייסט פונקט אַזוי מאַריאַן ביאַלאָפּאָלסקי, ווי איך הייס באַראָנין גוטאַר, איהר זעהט גיכער אויס, אַז איהר זאָלט הייסען ווייספעלד, דאָס איז אַלץ וואָס איך האָב געוואָלט איצט זאָגען, קומט (אין אָווענט און מיר וועלען יורדן אַ ביסעל שמועסען.

ביי דעם ריכטער איז אָפּגענומען געוואָרען דאָס לשון, ער האָט בוכשטעבליך נישט געקענט אַרויסרעדען קיין איין וואָרט, איידער ער איז נאָך געקומען צו זיך, האָט די באַראָנין פאַרמאַכט די טיר און דער ריכטער איז געבליבען שטעהען אין לאַנגען קאָרידאָר. ער האָט געוואָלט צוריק אַריינגעהען צו דער באַראָנין, ער האָט זיך אָבער צוריקגעהאַלטען און איבערגעלאָזען דעם ווייטערדיגען שמועס אויף אָווענט־צייט, ווען ער וועט ווידער צו דער דאָזיגער מערקווירדיגער פרוי דאַרפען קומען

דעם גאַנצען טאָג איז ער געווען עפּעס מאָדנע אומרוהיג, ער האָט זיך נישט געקענט קיין אָרט געפינען און מיט דער גרעסטער אומגעדולד געוואַרט ביז ס׳וועט פינסטער ווערען, כדי ער זאָל קענען געהען אין האָטעל „אייראָפּאַ“ און רעדען מיט דער באַראָנין.

— וואָס פאַר טייוועל שטעקט אין דער דאָזיגער פרוי? פון וואַנען ווייסט זי, אַז איך הייס נישט ביאַלאָפּאָלסקי נאָר האָב געהייסען ווייספעלד. זי קומט דאָך אָט וואָס פון פּאַריז און דוכט זיך האָט נאָך אין וואַרשאַ מיט קיינעם, אין מענש נישט גערעדט אַ חוץ מיט מיר, ער האָט דעם דאָזיגען טאָג גאָרנישט געטון, נאָר זיך געדרעהט הין און צוריק איבער׳ן צימער, אין אָווענט האָט ער זיך איבערגעטון, כדי צו געהען אין האָטעל „אייראָפּאַ“, איהם האָט אַהינגעלאָקט, סיי די רייצענדע פרוי און סיי די טייוולאַנישע פרוי, מיט וועלכע געדאַנקען איז ער אַריינגעגאַנגען אין האָטעל און שוין נישט פרעגענדיג ביי קיינעם איז אַרויף אויפ׳ן ערשטען שטאָק און אנגעקלאַפּט אין דער טיר, וואו ער איז ערשט היינט אינדערפריה געווען.

פון אינווייניג איז קיין שום ענטפער נישט געקומען, ער האָט געקלאַפּט שטאַרקער, אָבער מיט דעמזעלבען ערפאָלג, דאַן האָט ער זיך ערשט געווענדעט צו איינעם פון די האָטעל־בעדינטע

— צי איז די פרוי באַראָנין אַרויסגעגאַנגען אין גאַס?

— ניין הער, די באַראָנין האָט שוין פאַרלאָזען אונזער האָטעל. היינט נאָכמיטאָג איז זי אַוועקגעפאָהרען

— וואוהין איז זי געפאָהרען

— ווי זי האָט ערקלערט איז זי געפאָהרען אין געשעפטליכע אָנגעלעגענהייטען קיין לאָדז.

ווי אַ דונער וואָלט איהם געטראָפען, אַזוי איז דער ריכטער שטעהן געבליבען, ס׳האָט איהם נישט געפּאַסט מעהר צו פרעגען און ער איז אַוועק. אין האָטעל־ביוראָ האָט ער נאָכאַמאָל איבערגעפרעגט וואוהין די פרוי באַראָנין איז געפאָהרען און האָט בעקומען דעמזעלבען ענטפער.

ער איז אַרויס אין גאַס, ס׳האָט איהם געפּלאַמט דאָס פּנים, ער האָט גאָרנישט געוואוסט, וואָס ס׳קומט פאָר, צי האָט איהם דאָס אַלץ געחלומט, ווער איז די פרוי? פון וואַנען קען זי איהם און פאַרוואָס איז זי פּאַרוואָנדעלט געוואָרען, אין זי די עפּעס פאַרשוואונדענע געוואָרען, מורא האָבענדיג מעהר מיט איהם צו רעדען, ס׳איז אָבער געווען פאַרפאַלען, זי איז געוועזען געזעט, ער האָט זיך געלאָזען אָפּנאַרען צו מאַכען עקספּערימענטען מיט זיך.

דאָס אַל קאָן געשעהען מיט איין טאָג פריהער ווען דער אויספאָרשונגס־ריכטער האָט פריהערדיגען קריייז און ווען דער לעצטער האָט אויפגעגעבען אַלס עדות דעם נאָמען פון מרים ווייספעלד, ווען ער האָט דערהערט דעם נאָמען ווייספעלד האָט ער דעם אַרעסטאַנט אַרויסגעשיקט פון צימער און זיך דערמאָנט אין דער גאַנצער געשיכטע מיט דער באַראָנין און מיט דעם נאָמען ווייספעלד

— וואָס איז עס ווידעראַמאָל דער נאָמען ווייספעלד, אַזוי ווי אַלץ וואָלט זיך אָפּגערעדט איהם צו רייצען מיט דעם נאָמען ווייספעלד

— צי איז אימיצער שוין דערגאַנגען זיין סוד? צי ווייס דאָ אימיצער וועגען איהם, אָבער דאָס איז דאָך אויסגעשלאָסען. קיינער ווייסט זיכער נישט וועגען איהם, שוין אַזוי פיל יאָהרען, ווי איהם האָט זיך איינגעגעבען צו בעהאַלטען פאַר מענשען זיין גאַנצע פערגאַנגענהייט און דאָ מיטאַמאָל האָט ער זייט 2 טעג נאָר געהאַט צו טון מיט דעם נאָמען ווייספעלד

— באַמירליך קען דאָס זיין נאָר אַ צופאַל, האָט ער זיך געטראַכט, אָבער אַ צופאַל קען עס זיין נאָר בנוגע דעם ע״ת פון קריייזען, אָבער קיין צופאַל קען זיכער נישט זיין דאָס וואָס די כלומרשטע באַראָנין האָט צו איהם געזאָגט, איהם האָבען נאָך געקלונגען אין די אויערן איהרע ווערטער: „איהר זעהט גיכער אויס צו הייסען ווייספעלד ווי ביאַלאָפּאָלסקי“.

(פאָרטזעצונג קומט)

די ווירטשאַפטליכע אויסזיכטען אויפ'ן נייעם יאהר

עקספּאָרט — דער איינציגער אויסוועג פאר לאָדז

(אג) אַ בעדייטענדער קענער פון ווירטשאַפטליכען לעבען האט אויף אונזער פראַגע וועגען די אויסזיכטען אויפ'ן נייעם יאהר געענטפערט פאלגענדעס: צום סוף פון פערגאַנגענעם יאהר האט זיך די לאָדזער אינדוסטריע געפינען אין זעהר אַ שווערער לאַגע און אויפ'ן יסוד פון פערשיעדענע פאַקטען דאַרף מען קומען צו דער קאנקלוזיע, אַז די עקספּאַנסיע אין לעבענס-בערוך פון דער טעקסטיל-אינדוסטריע איז אין אַ גרויסען מאס אָפּגעשוואַכט געוואָרען.

די סיבות זענען קלאָר: דאס פערקלענערען זיך פון די פּערדינסטען אין דער שטאָט, דאס פאַלען פון די פּרייזען פון די לאַנדווירטשאַפטליכע פּראָדוקטען אויפ'ן דאַרף ביי אַ גלייכצייטיגען אויפהאַלטען די פּרייזען אויף די אינדוסטריע-אַרטיקלען אויף אַ געוויסען הויכען שטאַנד, האָבען אַרויסגערופען אַ קאָלאָסאַל פאַלען פון דער קאָנסומציע.

עס זענען פאַרהאַן שוואַכע אויסזיכטען, אַז די דאָזיגע בעדינגונגען, וואָס מען האט געירש'ענט פון אַלטען יאהר, זאָלען זיך אינגיכען ענדערען אויף בעסערע. להיפוך, עס איז צו ערוואַרטען, אַז דעם רעזולטאַט פון די רעדוקציעס פון אַרבייטער, וואָס זענען אַדורכגעפיהרט געוואָרען צום סוף פון אַלטען יאהר, וועט מען ערשט פיהלען אין נייעם יאהר, ווען דער פּערבריוכס-מאַרק וועט זיך נאָך מעהר צוזאַמענשרומפּען. צוליב'ן וואַקסען פון דער אַרבייטסלאָזיגקייט און די פינאַנציעלע שוועריגקייטען פון דער אינדוסטריע וועט אויך אָפּגעשוואַכט ווערען די צאָהל-פעהיגקייט פון סוחר'טום און דאָס וועט גורם זיין דאָס פאַלען פון די מלוכה-הכנסות און אַלס כּוּעל-יוצא דערפון אַ ווייטערדיגע רעדוקציע פון די בעאַמטען-פּענסיעס, און וואָס עס איז נאָך ערגער אַ ווייטע״ע בעשרענקונג פון די מלוכה'שע אונטערשטיצונגען פאַר די אַרבייטסלאָזע.

דאָס לייכטסטע מיטעל אויפצולעבען די אָפּשטאַרבענדע אינדוסטריע, פערקלענערען די אַרבייטסלאָזיגקייט און בעלעבען דעם האַנדעל וואָלט געווען דאָס בעקומען די ווייטגעהענדסטע עקספּאָרט-הנחות און — צו אָרגאַניזירען אויף געזונטע, סוחרישע יסודות דעם עקספּאָרט פון אינדוסטריע-אַרטיקלען אויף דעם אויסגעהונגערטען סאָוויעטישען מאַרק.

קוכטשאַק ווערט געשטעלט פאר אַ געוועהנליכען געריכט

(2) נעכטען האט דער פּראָקוראָר ביים קרייז געריכט, ד״ר מאַרקאָווסקי, אַרויסגעגעבען אַ דעציזיע, לויט וועלכער דער ענין ווארפען די באָמבע פאַר'ן וואָיעוואָדען-אַמט, ווערט איבערגעוויזען אין אַ געוועהנליכען געריכט.

אַזוי אַרום וועט קוכטשאַק מיט זיינע מיטהעלפער געשטעלט ווערען נישט פאַר אַ שטאַנד-געריכט, נאָר פאַר אַ געוועהנליכען.

אין שייכות מיט דער דעציזיע פון פּראָקוראָר, זענען-אנשטאט'ן בעשטימען דעם הויפּט-פּראָצעס אויפן 10 יאַנואַר ה. י. — די אַקטען איבערגעשיקט געוואָרען צום אויספאָרשונגס-ריכטער, בכדי אַדורכצופיהרען אַ גענויע אויספאָרשונג.

ווען ווערט צוגענומען דער ריטשאַלט-אומזאַץ-שטייער?

מיר האַלטען פאַר נויטיג אויפמערקזאַם צו מאַכען אַלע סוחרים, וואָס האָבען ריטשאַלט-אומזאַץ-שטייער, אַז פאַר יעדער ענדערונג, וואָס מען מאַכט אין פּאַטענט קאָן מען פערלירען דעם ריטשאַלט. למשל אויב מען ענדערט דעם נאָמען און אייגענטימער, אויב מען שרייבט-צו אַ שותף. אויב אַנשטאָט דעם מאַן ווערט דער פּאַטענט געשריבען אויפ'ן נאָמען פון ווייב פערלירט מען דעם ריטשאַלט. דאָס זעלבע פערלירט מען דעם ריטשאַלט אויב מען ענדערט די בראַנזשעס, אויב מען שרייבט צו אַ נייע בראַנזשע, אויב מען ענדערט בכלל די בראַנזשע, אויב מען ציהט זיך איבער אין אַ נייעם לאָקאַל, אויב מען פערגרעסערט דעם לאָקאַל, און ביי אַלע עהנליכע ענדערונגען וועט ווערען געשאַצט.

די חנוכּה-פייערונג אין דער סינאַגאַגע

עס איז נאָך קיינמאָל אַ רעצענזענט נישט אַזוי שווער געווען צו שרייבען זיינע איינדרוקען איבער אַ זינגער, ווי איבער ישראל אַלטער (אָבער-קאַנטאָר פון האַנאָווער) וועלכער האט מיטגעווירקט דעם חנוכּה-קאָנצערט פאַריגען מיטוואָך, אין דער לאָדזער סינאַגאַגע.

עס דוכט זיך, אַז דאָס איז די לייכטסטע אויפגאַבע פון אַ רעצענזענט, ווען איהם קומט אויס נאָר צו לויבען און צו בעזינגען אַ קינסטלער. אין דעם פאַל, ביי ישראל אַלטער, איז די, דוכט זיך לייכטע אויפגאַבע, אויך אַ שווערע. קאָן מען דען מיט איינפאַכע ווערטער שילדערן זיין אומפאַנגרייכע העלדענשטימע? וועלכע איז דערצו מעטאַלפול, ווייך, האַרציג, און פּערפעקטיג אויסגעגליכען.

ישראל אַלטער זינגט מיט אַ סך געפיהל און דאָס איז ביי איהם נאַטירליך. ווייל ער לעבט איבער דאָס, וואָס ער זינגט. זיין פאָרטראַג, דיקציע, און זיינע מעלאָדיעס, וואָס זענען אַ זעלטענהייט אפילו ביי גרויסע זינגער, זענען ביי ישראל אַלטער נאַטירליך.

דער איינדרוק פון דעם קאָנצערט האָט איבערגעשטיגען אַלע ערוואַרטונגען. ה' אַלטער האט מיט זיין זינגען אַרויסגערופען ביי די צוהערער אַזאַ בעגייסטערונג, וואָס נאָר אַ גאָטגעבענשטער קאַנטאָר-קינסטלער קאָן אַרויסרופען. דעם גרעסטען בייפאַל האט ישראל אַלטער געהאַט זינגענדיג זיינע אייגענע קאָמפּאָזיציעס: „לעולם יהא אדם", „רבונו של עולם" און „עקביא בן מהללאל", וועלכע האָבען פּשוט אַרויסגערופען ענטציקונג ביים עולם.

קורץ: דער חנוכּה-קאָנצערט אין דער סינאַגאַגע איז געווען אַ קאָנצערט פון הערציגער נגינה.

אַ באַזונדערן לויב פערדינט אויך דעם ה' זאַקס, וועלכער האט אַזוי פּאַרטרעפלין בעגלייט ביים פּוס האַרמאָניע.

D—ski

זשונאַניעס וועגען אומזאַץ

(2) נעכטען זענען דורך דער פינאַנץ-קאַמער פונאַנדערגעשיקט געוואָרען אין אַלע פינאַנץ-אַמטען מודעות וועגען בעלייגען „זשונאַניעס", כּדי צו בעשטימען דעם אומזאַץ-שטייער פאַר'ן יאָהר 1932.

די מודעות וועלען היינט אויסגעקלעפּט ווערען אין דער שטאָדט.

אַמטליכעס

נעכטען איז צוריקגעקומען פון אורלויב און איבערגענומען זיין אַמט דער שטאָדט-פּרעזידענט ה' זשעמיענצקי.

קאָנסום ביי דער ווידזעווער מאַנופאַקטור צום נייעם יאהר 1933

דער איינציגער אין אונזער שטאָדט וואַרען-הויז דער קאָנסום ביי דער ווידזעווער מאַנופאַקטור ראַקישינער 54, איז דורך דער קורצער צייט פון זיין עקזיסטענץ געוואָרען די איינציגע האַנדעלס-פּלאַצוּבקע אין לאָדז.

דער קאָנסום, נישט קוקענדיג אויפ'ן קריזיס, ערווייטערט זיך וואָס מעהר קליענטען, וואָס האָבען נישט איינמאָל געהאַט די מעגליכקייט איבערצייגען זיך וועגען דער קאָנקורענצלאָזיגקייט.

דער קאָנסום וועט היי-יאהר נאָך מעהר זיך בעמיהען צופרידענצושטעלען די ג' קונדשאַפט. די ערשטע וואָך פון 1933 יאהר אין קאָנסום איז געווידמעט דעם צייכען פון ביליגע וועש, טיש-בעדעק טישטיכער. סערוועטקעס. קאָפען, ליילעכער, ציכלעך, הערן, דאַמען און קינדער - וועש, טאָג און נאַכט - העמדער, פּיזשאַמעס פון די עלעגאַנטסטע מוסטערען און פון די פאַרנעהמסטע שטאָפען. ווי אויך קאָלנער, טאַשען-טיכלעך אין אַ גרויסען אויסוואַהל. אַלעס פערקויפט דער קאָנסום צו רעוואָלוציאָנס נידריגע פּרייזען. אויך אַלע אַנדערע אָפּטיילונגען פון קאָנסום זענען רייך פערזעהען.

פערקלענערטע שטראָף פאר פערלעגענע שטייערען

(אג) דורך אַ פעראָרדנונג פון פינאַנץ-מיניסטעריום פון 26. אָקטאָבער 1932 ווערען פון אַלע איבערצאָהלונגען, וואָס ווערען געמאַכט פון 1. נאָוועמבער 1932 אויפ'ן חשבון פון די פערלעגענע שטייערען, אָהן שום אונטערשייד פון דער צייט, ווען זיי זענען ענטשטאַנען, גענומען אַלס פערקלענערטע שטראָף פאַ״ן אָפּשלעפּען 15 פּראָצענט יעהרליך.

נ״ע טויבעלע בת ר' יצחק נ״י גראָס

זונטאַג, דעם 1 יאַנואַר 1933 איז געשטאָרבען די 14-יעהריגע נ״ע טויבעלע גראָס, טאָכטער פון בעקאַנטען לאָדזער-סוחר ר' יצחק גראָס.

די פערשטאָרבענע איז געווען אַ שילערין פון וואָלפסאָן-גימנאַזיע און זיך אויסגעצייכענט אַלס אַ זעהר בעגאַבט קינד.

ת נ צ ב ה.

ביי פערדרייאונגס-שמערצען

בלוט-צרימקוים אַמטאַנטרונג, בלינבוצכט, דרייזען-ערקרצנקונגען, הויט-אויסשלאַגען, רעגולירט דאָס גאַטירליכע ביטער-וואַסער Franciszka Józefa

פּאָרטרעפליך די אַזוי וויכטיגע דאַרם-טעטיגקייט.

צו בעקומען אין אַלע אַפּטייקען און סקלאַד-אַפּטעקישעס.

היינט — אויפטריט פון טעלעפּאַט פּראָפ. וו. מעסינג

היינט קומט פאָר אין זאַל פון „פילהאַרמאָניע" דער אויפטריט פון דעם בעקאַנטען טעלעפּאַט און היפּנאָטיזער, פּראָפ. וו. מעסינג, וועלכער איז בעקאַנט מיט זיינע גלענצענדע עקספּערימענטען.

דער היינטיגער אויפטריט זיינער האט אַרויסגערופען אַ גרויסען אינטערעס.

„אַנ'אַקס פאַר אַ גראָשען" היינט ווערט אין „אַראַראַט" געשפּילט איין מאָל

דאָס גלענצענדע נייע פּראָגראַם א.ג. „אַנ'אַקס פאַר אַ גראָשען", אין וועלכען עס ווערען דעמאַנסטרירט 15 פולשטענדיג נייע פערל-נומערען.

ראַדיאָ-פּראָגראַם

דינסטאַג, ד. 3 יאַנואַר 1933

11,40 פּרעסע-איבערזיכט, 11,50 מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט פאַר לופט-פליהעריי, 11,58 צייט-סיגנאַל, 12,05 טאָג-פּראָגראַם, 12,10 גראַמאָפאָן, 1,20 מעטעאָראָלאָגישער קאָמוניקאַט, 3,10 עקספּאָרט-קאָמוניקאַט, 3,15 ווירטשאַפטליכער קאָמוניקאַט, 3,25 פּאָרלעזונגען, 3,50 גראַמאָפאָן, 4,25 פּאָרלעזונג פאַר לעהרער, 4,40 רעפעראַט. 5,00 סימפ. קאָנצערט, 6,00 לייכטע מוזיק, 7,00 פערשיעדענעס, 7,20 קאָמוניקאַט פון דער לאָדזער האַנדעלס-קאַמער, 7,30 פעליעטאָן, 7,45 ראַדיאָ-פּרעסע, 8,00 קאָנצערט, 9,20 פידעל-רעסיטאַל, 10 ליטעראַרישע פערטעל-שעה, 10,15 גראַמאָפאָן, 10,55 מעטעאָראָלאָגישער און פּאָליציי-קאָמוניקאַט, 11,00 טאַנץ-מוזיק.

* * *

אויסלאַנד

5,25 מאָסקווא — אָפּערע „באַמיא גאַדונאָוו", 6,25 מאָסקווא — סימפ. קאָנצערט, 7,30 העלסינגפאָרס — סימפ. קאָנצערט, 8,05 ווין — סימפ. קאָנצערט, 8,20 בוקאַרעשט — סימפ. קאָנצערט, 8,20 מינכען — „פערגינט" פון איבסען, 8,45 רוים — קאָנצערט, 9,00 לאָנדאָן — סימפ. קאָנצערט, 9,30 שטראַסבורג — אָפּערעטקע.

Dr. Z. RAKOWSKI

ספּעציאַליסט פאַר

אוירען, נאָז, האַלז און לונגען-קראַנקהייטען

11 ליסטאָפּאַד 9 (קאָנסטאַנטינער)

טעל. 127-81

שפּרעכשטונדען פון 12—2 און פון 5—7

נעמט אויך אָן אין לעטשניצע זגערזשער 17 פון 11—2.

אין כעלמי פון 8—9 פריה.

Dr. med. H. SZUMACHER

הויט און וענערישע קראַנקהייטען

האט זיך איבערגעצויגען אויף

פּיעטרקאָווער 56, טעל. 148-62

נעהמט אָן טעגליך פון 1½ ביז 5½ נאָכמיטאָג;

זונטאָג און אַנדערע חגאות פון 3 ביז 6 נאָכמיטאָג.

Dr. HELLER

ספּעציאַליסט פאַר הויט, וענערישע קראַנקהייטען און מענער-שוואַכע

האט זיך איבערגעצויגען אויף

טראַוגוטאַ 8, טעל. 179-89

נעמט אָן פון 8 ביז 11 פריה און פון 4—8 אָוונט.

פאַר פרויען אַ ספּעציעלער וואַרטע-זאַל.

פאַר אונבעמיטעלטע לעטשניצע-פּרייזען!

יורידישע עצות פאר ראַדיאָ-הערער

רעכטליכע שוץ פון ראַדיאָ-אַבאָנענט, געגען שטערונגען פון מאָטאָר-גערוישען

פיל ראַדיאָ-הערער בעזיצער פון לאַמפּיגע אַפּאַראַטען, בעקלאָגען זיך אָפט, אַז זיי קאָנען נישט געניסען פון ראַדיאָ, צוליב דעם, וואָס אין שכנות געפינט זיך אַ מאָטאָר, וועלכער האַקט און קלאַפּט אַזוי שטאַרק, אַז אין הער-טרייבעל הערט זיך אַ כּסדר'דיגער שטאַרקער גערויש, וואָס פערטויבט אַלץ און מאַכט איינגאַנצען אונמעגליך עפּעס צו הערען.

וואָס דאַרף מען טוהן אין אַזאַ פאַל?

די איינפאַכסטע עצה איז אַריבערצוגעהן צו דעם אייגענטימער פון מאָטאָר און איהם פאָרשלאָגען, ער זאָל אַנווענדען די געהעריגע שוץ-מיטלען. מעהרסטענטיילס קומען די מאָטאָר-אייגענטימער אַנטקעגען די ביטעס פון די ראַדיאָ-הערער, ווייל אַזאַ פּאַנצער געגען דעם מאָטאָר-גערויש קאָסט אַ שיבוש.

אין פאַל אָבער, ווען דער אייגענטימער פון שטערענדיגען מאָטאָר איז אַנ'עקשן. האט נישט קיין פערשטענדניש פאַר ראַדיאָ און וויל נישט דורכפיהרען ביי זיך די געהעריגע פּאַנצער-פערזיכערונג געגען גערויש, בלייבט איבער צו ווענדען זיך אין געריכט מיט אַנ'אָנקלאַגע. אין דער הינזיכט זעהט פאַר דאָס עקזיסטירענדע ראַדיאָפאָנישע געזעץ, וואָס וועט אין קורצען אַריין אין קראַפט, די פליכט און צוואַנג צו בעוואָרענען רוישיגע עלעקטרישע מאַשינען מיט ספּעציעלע שוץ-מיטלען, כּדי עס זאָל נישט געשטערט ווערען דער גוטער ראַדיאָ-אויפנאַהם ביי די שכנים.

אָבער אפילו דאָס ביז-איצטיגע פערפליכטענדע געזעץ וועגען פּאָסט און טעלעגראַף גיט אויך אַ געהעריגע שוץ דעם בעל'עולה'טען ראַדיאָ-הערער און ער האט גוטע שאַנסען צו געווינען דעם פּראָצעס אין געריכט.

לויטן אַרטיקעל 46 פון פּאָסט-געזעץ, זענען אונטערנעהמונגען, וועלכע בענוצען זיך מיט אַ שטאַרקען עלעקטרישען שטראָם, פּערפליכטעט צו מאַכען די נויטיגע איינריכטונגען אויף צו שיצען די טעלעגראַפישע און טעלעפאָנישע אַפּאַראַטען פאַר דער ווירקונג פון שטאַרקען עלעקטרישען שטראָם. לויט'ן אַרט. 1 פון דעם דאָזיגען געזעץ ווערען דאָ געמיינט אויך ראַדיאָ-אַפּאַראַטען.

אויסער דעם זעהט פאַר דאָס עלעקטריציטעט-געזעץ פון 21 מערץ 1923, אַז דער אייגענטימער פון עלעקטרישע איינריכטונגען איז פאַראַנטוואָרטליך פאַר הזיקות, וואָס זיינע עלעקטרישע איינריכטונגען זענען גורם, כּל זמן ער וועט נישט בעווייזען, אַז דער שאָדען איז געשעהען דורך דער שולד פון בעשעדיגטען אָדער אַ דריטע פּערזאָן.

אַנדערע פּאַראַגראַפען פון ציוויל-קאָדעקס פערפליכטען דעם, וואָס איז גורם דעם צווייטען אַ שאָדען, צו בעצאָהלען אַנ'ענטשפּרעכענדע ענטשעדיגונג.

ווי מען זעהט האט דער ראַדיאָ-בעזיצער די בעסטע אויסזיכטען אויף לויט די איצטיגע פאַרשריפטען צו געווינען דעם פּראָצעס און צו צווינגען די שכנים, זיי זאָלען איהם נישט שטערען אין ראַדיאָ-אויפנאַהם.

די ראַדיאָ-אַבאָנענטען, וועלכע האָבען עפּעס ספקות אין דעם ענין, קאָנען זיך ווענדען נאָך אויפקלערונגען בריפליך צום פּוילישען ראַדיאָ און זיי וועלען בעקומען אַ גענויע תשובה.

קלאַנג-קינאָ-טעאַטער

ZACHĘTA

26 זגערזשער 26

היינט און פאָלג. טעג!

מעכטיגע דראַמע אויפ'ן גרונד פון דער ערצעהלונג פון בעקאַנטען רוסישען שרייבער א. נ. Szołochow

„די ליבע און די נקמה פון אַ דאָנער קאָזאַק"

פילם פון דער פּראָדוקציע „Sowkino", אין מאָסקווע.

דער פילם ווערט אילוסטרירט מיט אָריגינעלע לידער אויסגעפיהרט פון בערימטען

רוסישען כאָר

פון דער גרויסער אָפּערע אין מאָסקווע.

אין די הויפּטראָלען: די בערימטעסטע אַרטיסטען

A. Cesarskaja, H. Podgornyj i E. Maksymow.

אַכטונג: צום ערשטען מאָל אויפ'ן עקראַן ווערט געהערט און געזונגען רוסישע לידער. יעדער קינאָ-ליבהאַבער מוז דאָס בילד זעהען.

קירצליך: „לופּטשיק" L. A. 3

אָנהויב פון די סעאַנסען טעגליך 4 נאָכמיטאָג שבת און זונטאַג 12 אַ זייגער בייטאָג.

אונאבהענגיק לעצטער עקספערימענטאל־יר ...

פון וועלט-בארימ־טען פסיכאלאג

וואלף מעססינג

קומט פאר היינט, דינסטאג, ד. 3. ד.ח., 8.30 אוונט אין זאל פילהארמאניע. נארוטאוויטש 20
די איבערגעבליבענע בילעטן פערקויפט די קאסע פון פילהארמאניע צום פרייז פון 75 גר. ביז 3.50 זל.

Dr. med. **Haltrecht**

ספעציאל־ארצט פאר הויט־ און געשלעכטס־קראנקהייטען

פיעטריקאווער 10, טעל. 245-21
נעמט אן פון 8 ביז 11 פריה, פון 1 ביז 2 מיטאג און פון 5–9 אוונט. זונטאג פון 10–1 בייטאג.
פאר ארבייטסלאזע לעטשניצע־פרייזען!

Dr. med **REICHER**

פאלודניאווא 28, טעל. 20193
ספעציאל־ארצט פאר מענער־שוואכע־בעהאנדלונג
קינדערלאזיגקייט און סעקסועלע בעראטונגען
נעהמט אן פון 5 — 8 אווענד.
זונטאג און יום־טובים פון 9 — 1 בייטאג.

Doktór
Łagunowski
Piotrkowska 70
i róg Traugutta
Tel. 181-83.
choroby skórne, weneryczne i moczopłciowe.
Gabinet Roentgeno-leczniczy.
Przyjmuje od 8^{30} do 10, 1 — 2^{30} od 6 do 8^{30} w niedzielę i święta od 10—1.
Oddzielna poczekalnia dla pań.

זיכערע הילף און א רפואה

אהין א אפעראציע, אן בלוט, אהין א מעסער און אהין בלוט־פערגיסונג פאר קראנקע אויף קילעם פאר מענער, ווייבער און קינדער. פערשידענע קאליקעס אין גוף פאר הויסערס און פיס

פערלאזט אייך נישט, ווייל דער ווינקעל־בראך ווערט גרויס זוי ווי א מענשען־קאפ, אדער אזוי ווי א וואסער־קאן און עס פאלט אריין אין דעם פיס און דער קראנקער איז אין א גרויסער סכנה דורך פערדרייען די קישקעס ווערט ער בראנדיג און שטערבליך. ספעציעל נאכענע הייל באנדאזשען אויסגעצייכנט גוט דורך הרויסע פראפעסארען סיט מיינע בע־האנדלונג און פון דייטשען פראפעסאר

דאקטאר בראבירעווינר בעוויזענע זיכער דעם שווערסטען און נעטעהר־ליכסטען ברוך. אויך פאר הויסערס, לייטונגען מיט הייל־באנדאזשען און שפא־ראכען פאר פערקרומטע פוס און פלאטס־פוס. ספעציעלע איינלאגען אין די שיך קינסטליכע גומענע פיס אין הענד, גומענע זאקען, פאר די גרעסטע קראנקע אדערן. עמפאנגט פון 9 ביז 1 בייטאג און פון 3 ביז 7 אין אווענד

ארטאפעדישע אנשטאלט
Specialist J. RAPAPORT, Ortoped
von Lemberg Łódź, WOLCZANSKA 10,
tel. 221-77, front, parter.

בעמערקונג: דאס פערזענליכע ערשיינען פון די קראנקע איז אונבע־דינגט נויטיג. די פלאסטען האבען אויסגעשטעלט פאלגענדע אוניווערזיטעטס־פראפעסארען: פראפ. ד״ר בארענטש, פראפ. ד״ר י. מאריש־לער, פראפ. ד״ר בר. קיפלאנאווסקי און אויך אנדערע.
מיר נעהמען אויך אן פערזיכערטע פון דער קראנקען־קאסע.

דאנקזאגונג.

דערמיט דריק איך אויס מיין הארציגסטען דאנק דעם ה׳ ד״ר. י. ראַ־פאפארט, וואויכאפט אין לאדז, וואלטשאנסקא 10 פאר זיין ערפאלגרייכע הילף און מיינע ברוך־ליידען. דעם 20־טען סעפטעמבער 1932, האב איך מיך געווענדעט מיט א שווערער ברוך־קראנקהייט, וואס האט מיר געדראהט א געפאהר און דאך א דאנק דעם פערדיענטען מיר באנאזש דורכ׳ן ספעציא־ליסט ה׳ ד״ר. י. ראפאפארט האט ער מיר געלינדערט די שמערצען.
(—) **J. Silberspitz**
לאדז, פראנציסקאנער 56.

קליינע אנאנסען

1 זלאטי

אנאנס ביז 15 ווערטער

לאקאלען

א שטוב מיט א קיך און אן׳אנצעל צימער אויף בזשעזשינער 26, פאבריקס־לאקאלען אויף פראנציסקאנער 30 איז צו פערמיטען. וועגען אלעם צו ערפאהרען ביים ווירט פראנציסקאנער 30.

א שטוב מיט א קיך אוועקצוגעבען אלטער מארק 1, רוג נאוואמיעסקא מיט באלקאן, פראנט, 1. שטאק, עווענטועל אויף געשעפט ביי ראזענבלום פון 11–3 נאכמ. 5687

2 אנשטענדיגע יונגעלייט קענען בעקומען לאזשי ביי אן׳אינטעליגענטער פאמיליע אויף מאָ־נאטליך. צו ערפאהרען פאמארסקא 14, פראנט, 2־טער שטאק, וו. 4/5. 5685

Oryginalny

אכטונג!

טעקסט צו פאפירען
(מאציפאדיטעט)
לטרערינע מיט נארנטיע, מאמציעלע דויערהאפטיגע הענטלעהא. שלעסער
פון 12 זל.

znak fabr.

NIEMEŃSKA FABRYKA Grodno
(בעשאנקען מיט א גאלדענעם מערא)
Sklep w Łodzi, Piotrkowska 49
telefon 106-33.

איך זוך צו דינגען אן׳ענצעלנע גרויסע פארטער־שטוב אין הויף, אין דער געגענד אגרא־דאווא, נאוואמיעסקא, פלאץ וואלנאשטשי, עווענטועל וויל איך אלס טויש אבגעבען מיין לאקאל, וואס געפינט זיך אויך אין דער דערמאהנטער געגענד. אפערטען אונטער „טוישען" אין אדמ. 5699

א צימער פאר א בירא אדער פאר א טוב־לאקאטאר ציגעל־גאס 7, 1־טער שטאק, קווער אס. וו. 19 פון 10–2 און פון 5–8 אווענד. 5695

Pokój z meblami lub bez od zaraz do wynajęcia. Południowa 20, m. 84.

קויף און פערקויף

איך זוך א 3 פעדימדיגען זינגערס אפעראט אין גוטען צושטאנד. נור היינט צו מעלדען אלעק־סאנדריסקא 2, לובראניצקי. 5690

פערשידענעס

Zgubiłem następujące weksle: 1) Weksel na zł. 83.- pł. 15/I–33 z wystaw. Amzel, 2) Weksel na zł. 50.- pł. 30/I–33 z wystawienia Akierman oraz protest na zł. 400.- z wystawienia Grynfarb, Łódź, ul. Nowomiejska 15 z wyst. Sz.Rozenszajn. Weksle zostają unieważnione. Zwrócić takowe za wynagrodzeniem do Grynfarba, Nowomiejska 15. 5686

וויכטיג פאר פוילישע יודען, וואס האבען הייזער אין ארץ־ישראל און ווילען אוועקגעבען אויף דזשערזשאווע קאנען בעקומען פאר 1 יאהר פאראויס, קאנען זיך מעלדען פיעטריקאווער 7, וו.19.

וויכטיג פאר די, וואס האבען פלעצער אין ארץ ישראל און ווילען פערקויפען אדער טוישען אויף היגע פלעצער — קענען זיך ווענדען פיעטרי־קאווער 7, וו. 19. 5667

URODONAL
CHATELAINA

Zwalcza reumatyzm podagrę piasek sklerozę

czyści nerki oczysz. wątrobę i stawy, łagodzi arterje i zwalcza otyłość

Do nabycia we wszystkich aptekach i skł. apt.
Przedstawicielstwo ul. Fredry 4 Warszawa

יעדער איינציגער

האט זיך אי־בערצייגט, אז פאר

מעבעל

דיוואנעס, פעלצען, נייה־מאשינען, גארדעראבען אז״וו
צאהלט די העכסטע פרייזען

א. ווייצמאן שענקעוויטש 23
טעלעפאן 191-00.
ביי מיר איז שטענדיג פערשידען גענוצט מעבעל אין גוטען צושטאנד צו פערקויפען.

צענטראלע
בוכהאלטעריע - ביורא
„EKONOMJA"
אונטער דער לייטונג פון פאכמענישע קרעפטען
לאדז, פיעטרקאווער 62
פראנט 2 שטאק, טעל. 166-15
פיהרט בוכהאלטעריע דורך רוטיניירטע בוכהאלטערע - בילאנזיסטען. האנדעלס־קארעס־פאנדענץ און איבערזעצונגען אין אלע שפרא־כען. פערפאסט דרוק־זאכען (פראגראמען, בעקאנטמאכונגען, קאטאלאגען). 5593

אויגען = קליניק מיט שטענדיגע — בעטען —

Dr. med. **G. Krausz**
פיעטריקאווער 86, טעל. 204-74
אויפנאהמס־שטונדען פון 7–9.30 אווענד.

Dr. med.
H. Hammer
ספעציאל־ארצט פאר אקושעריע און פרויען־קראנקה.
צוריקגעקעהרט.
PIŁSUDSKIEGO 38, tel. 128-39.

Dr. med.
W. Eychner
אקושעריע און פרויען־קראנקהייטען
וואוינט איצט 4 צעגעלניאנא 4
(נעבן קינא „משארי") טעל. 134-72

„SANATO"

כירורגיש־וועכנעריז־אנשטאלט
אגראדאווא 10, טעל. 213-57
1־טע און 2־טע קלאס
גינעקאלאגיש־וועכנעריז־אבטיילונג
ד״ר מעד. ש. אייגער, ד״ר מעד. י. בוים, ד״ר מעד. ריימלער־קוריאנסקא ד״ר מעד. וו. אייכנער
פרייז פון א געבורט
אין 2־טען קלאס צוזאמען מיט פערהיטונגס־מיטלען
200 זל.
אויפזיכט איבערן קינד ד״ר מעד. י. פאלאקאוו
כירורגישע אפטיילונגפון ד״ר מעד. מ. סאנטאר.

Dr. med. **NIEWIAŻSKI**
ספעציאליסט פאר סיפיליס, טריפער און הויט־קראנקהייטען, בעהאנדלונג פון מענער־שוואכע
אנדזשעיא 5, טעל. 159-40
נעמט אן פון 8–11 און פון 5–9 אוו.
זונטאג און יום־טוב פון 9–1 פארמ.
בעזונדערער ווארטע־זאל פאר פרויען.

PORADNIA WENEROLOGICZNA
פון דאקטוירים־ספעציאליסטען
זאוואדזקא 1.
נאר פאר ווענערישע הויט־קראנקה. און מענער־שוואכע אנאליזען פון בלוט און אויספלוס אויף סיפיליס און טריפער. קאנסיליומס מיט ספעציאליסטען פון אורא־לאגישע און נערווען־קראנקהייטען. קווארץ־לאמפ. עלעקטרישער הייל־קאבינעט ראסטעמטיק.
— — עפטיג פון 8 פריה ביז 9 אווענד. — —
פון 11 ביז 12 ביי טאג און פון 2 ביז 3 נאכמ. נעמט־אן א פרוי־דאקטאר נור קינדער און פרויען
זונטאג פון 9 פריה ביז 2 נאכמיטאג.
— בעזונדער ווארטע־צימער פאר פרויען
וויזיט 3 זל.

צו אלע פאליסען־בעזיצער!

די אלע, וועלכע האבען דורך מיר רעגיסטרירט די רוסישע פאליסען און האבען שוין בע־קומען אויסגעצאהלט, ווי אויך די אלע, וועלכע צאהלען פאליסען און האבען צוליב סיבות אויפגעהערט צו צאהלען, קענען זיך ווענדען וועגען אלע ארט אינפארמאציעס, וועלכע ווערען ערטיילט בחנם טעגליך פון 9–11 צום אסעקוראציע־אינספעקטאר
ח. קאנססער, קאמיענא 9, טעל. 175-88.
בעמערקונג: איך נעהם אויך אן אסעקו־ראציע פאר פייער און גנבות אויף וואויגונגען־לאגערן, אויטא׳ס און שויפענסטער. 4946

שילדען = מאלער

מ. דזיאלאשינסקי

(ליטערא)
נעמט אן אלערארט שילדען־ארבייט
סאליד, שנעל און ביליג

Dr. med. **L. Berman**
צעגעלניאנא 15 טעל. 149-07.
ספעציאל־ארצט פאר הויט־און געשלעכטס־קראנקהייטען, מענער־שוואכע בעהאנדלונג און סעקסועלע בעראטונג.
נעהמט אן פון 8–11 פריה און פון 4–8 אווענד, זונטאג פון 9–1 בייטאג.
פאר אונבעמיטעלטע—לעטשניצע־פרייזען

רעטשניצע

זגערזשער 17
נעהמט אן קראנקע אין אלע ספעציאליטעטען
פון 9 פריה ביז 7 א זייגער אווענד.
וויזיט 3 זל.

אנאנסען־פרייז פאר א מילימעטער־שורה
פאר׳ן טעקסט—18 גר. פרייטאג און ערב־יו״ט 24 גר. אין דער זייט 8 שפאלטען
אין טעקסט—40 " " " " 60— " " " " 4 "
זאָכ׳ן טעקסט—12 " " " " 18— " " " " 8 "
צוליבער דער שטארט 50 פראצ. טייערער, אויסלאנד 100 פראצ. טייערער. מעלדונגען — 10 גר. א ווארט

נעקראלאגען—20 גר. א מ/מ (אין דער זייט 8 שפאלטען) קליינע אנאנסען ביז 15 ווער־טער 1 זל. יעדעס ווײַטערדיגע ווארט — 10 גר.

אבאנאמענטס־פרייז:
אין לאדז — 4 זלאטעס א חודש מיט צושטעלען א היים. אויף דער פראווינץ — 5 זל. א חודש; אין אויסלאנד 7 זל. אמעריקא—1 דאל.

מעהלערן, וועלכע ענדערן נישט פרינציפיעל דעם אינהאלט פון דער אנאנס בערעכטיגען נישט צום איבערדריקען די אנאנס אדער צוריקצוצאהלען פאר דעם אנאנס

פאר׳ן אינהאלט און טער מין פון די אנאנסען איז דער פערלאג נישט פאראנט־ווארטליך. די אדמיני. איז אפען בייטאג און ביינאכט.

Za wydawnictwo „Najer Folksblat", spółdz. z odp. udz. Ch. J. Brzustowski i D. Silberberg
Czcionkami i druk. rotac. „Najer Folksblat", Piotrkowska 21.
Redaktor odpowiedzialny: Ch. Kaufman